

SUSIKKO

METSÄHISTORIAN SEURAN JÄSENLEHTI 3/2017

SUSIKKO 3/2017

Tieto virtailemaan	3	Panssariestekivi Kannakselta Koti-Suomeen.....	9
Luston kuulumiset	4	Yli kaksi sataa vuotta metsähistoriaa	11
Metsät ja metsäkuulttuuri kasvavan		Retkeilyllä pohdittua – Suomen 200 vuotta.....	18
kiinnostuksen kohteena	4	Metsistä maailmalle – Paloheimo-yhtiön	
Suomalainen metsäsuhde Elävän perinnön		valokuvia näyttelyssä.....	21
kansalliseen luetteloon.....	4	Antti Koskimäestä pitäjänneuvos	23
Talven selän taittajaiset 2.2.2018	6	Peitsa Mikola muistoissamme	24
Etelä-Pohjanmaa kutsuu Metsähistorian Seuraa ...	7	”Suomalaiset maailman metsissä” -hankkeen	
Seuran vuosikokous 2018	7	eteneminen.....	27
Padasjoen juhlakaski poltetaan ensi vuonna.....	8	Metsäntutkimuksen oiva historia kelpaa	
Pohjoismaainen metsähistoriakonferenssi		oppikirjaksi	28
Ahvenanmaalla	8	Uusia julkaisuja	31

Susikko

Metsähistorian Seura ry:n jäsentiedote
3/2017

<http://www.metsahistoria.fi>
[seura\(at\)metsahistoria.fi](mailto:seura(at)metsahistoria.fi)

ISSN-L 1799-0750
ISSN 1799-0750

Julkaisija: Metsähistorian Seura ry
Ilmestyminen: kolme kertaa vuodessa
Toimituskunta: Maija Kovanen, Antti Koskimäki,
Tapio Kamppila, Juha Aaltoila
Taitto: DTPage Oy

Susikossa julkaistaan metsähistoriaan liittyviä tekstejä
ja kuvia. Tekstiehdotuksia voi lähettää seuran osoitteeseen
koskix@hotmail.com. Tekstin kirjoittamisessa on noudatettava
kirjoitusohjeita, jotka ovat seuran kotisivuilla
<http://www.metsahistoria.fi/julkaisut/susikko>.

Kansikuvassa *Metsähistorian Seuran retkeläiset Punkaharjun laajassa
ja vartevassa euroopanlehtikuusikossa*. Kuva: Antti Koskimäki.
Takakannen kuvassa *Olavinlinnan torneja idän suunnasta*.
Kuva: Antti Koskimäki.

Puheenjohtaja Antti Koskimäki,
koskix@hotmail.com
Varapuheenjohtaja Pekka T. Rajala

Muut hallituksen jäsenet
Tapio Kamppila, *sihteeri*
Pirkko Kivinen
Helkamari Knaapi
Maija Kovanen
Kari Mielikäinen
Jaakko Niemistö
Heikki Roiko-Jokela
Anna-Leena Simula

Taloudenhoitaja RT Safir Oy
Kalliomäentie 18, 57600 Savonlinna
p. 050 352 6647

Tieto virtailemaan

Nyt käsisänne oleva Susikko on taas kerran tosi paksu. Kiitokset kaikille, jotka ovat kirjoittaneet tai työstäneet luettavaa ja ihailtavaa jäsenille ja muille metsähistoriasta kiinnostuneille. Samalla Susikko on paljon muuta kuin pelkkä jäsentiedote. Se on jo kohtalainen aikakauslehti. Niinpä tämän tiedon kanavan luonnetta ja roolia pohditaan seuran hallituksen asettamassa viestintätyöryhmässä.

Metsähistorian Seuralla on lukuisia välineitä ja tapoja tiedottaa sekä seuran asioista että metsähistoriasta. Niin pitääkin, koska käytännöllis-tieteellisen seuran päätehtäviä on tiedonvälitys. Vaikka meillä olisi ympärillä hienoa metsällistä historiaa, mutta historian tietäjät tai löytäjät eivät siitä kertoisi muille, hieno historia ei palvelisi ketään. Tämä on, kuten huomaatte, kauhukuva: Meillä on seurassa ja maassamme tietäjiä, jotka haluavat välittää tietoa meille kaikille.

Susikko on yksi kanava. Muita ovat vaikkapa jäsentilaisuudet ja retkeilyt, seuran kotisivut ja metsähistoria-nimeä kantava Facebook-ryhmä sekä Vuosilusto. Osa kanavista on kaksisuuntaisia, mikä lisää niiden arvoa. Osa on pienin vaivoin kenen tahansa käytettävissä, osassa kirjoitukset toimittavat julkaistaviksi siihen nimetyt henkilöt. Missään välineessä ei ole eriytyisen korkea kynnyks saada asiaansa toisten tietoon.

Mikä parasta, Metsähistorian Seura on laaja-alainen yhteisö. Kirjoitan taas kerran huolella luettavaksi seuran toiminta-ajatuksen: ”Metsähistorian Seura on metsähistoriasta ja -perinteestä kiinnostuneiden valtakunnallinen yhteisö, joka edistää aktiivisesti ja laaja-alaisesti aihepiirin tutkimusta, harrastusta, tallennusta ja viestintää”. Oikeastaan kaikki metsissä tapahtunut ja tapahtuva kuuluu seuran toiminnan piiriin.

Siis aiheita ja välineitä tiedon liikuttamiseen on. Siksi ainakin itselleni suurin ihmetyksen aihe – ei nyt sentään huoli – on, miksei tietoa liiku vilkkaammin. Meillä on satamäärin jäseniä ja suurimmalla osalla on tietoa, joka varmuudella kiinnostaisi muitakin. Pienenkin tuntuiset tiedonvälähdykset, jopa tiedonmurut saattavat täyttää

Kuva Eero Knaapi

jonkun tiedoissa olevan aukon tai herättää keskustelua. Pois turha kainous ja omien tietojen vähättely tyyliin 'ei tämä juttu nyt sen kummenpi varmaan ole'.

Eikä ole mitään huonoa siinäkään, että merkittävät ja kiehtovat asiat kuullaan toistamiseen ja vielä seuraavankin kerran. Ne ovat metsällisen tietämisen kivijalkaa. Kuunnellaanhan vaikkapa suosikkitango aina uudelleen ja joka kerta se elähdyttää. Ehkäpä vielä mojavammin jonkin kirjan lukeminen toiseen tai kolmanteen kertaan saa sen tuntumaan ikäänkuin aivan uudelta.

Joka tapauksessa historiallisten seurojen käyttövoima ja toiminnan kohde on menneisyys. Siihen ei voi vaikuttaa eikä sitä voi muuttaa. Menneestä voi ja pitää oppia, kun luodaan tulevaa. Se on myös seuramme tehtäviä. Metsähistorian Seuran retkeilyllä ajatukset siivitettiin sadan vuoden päähän. Tulokset ovat tiivistetyt tässä lehdessä.

Metsätaloudenkin satavuotinen taival antaa hyvät eväät seuraaville vuosisadoille.

Antti Koskimäki
puheenjohtaja

Luston kuulumiset

Metsät ja metsäkulttuuri kasvavan kiinnostuksen kohteena

Metsät eri käyttömuotoineen, metsäbiotalous, uudet puutuotteet ja metsien ilmastovaikutukset ovat vilkkaan keskustelun kohteena Suomessa ja kansainvälisestikin. Kiinnostus metsiin on näkynyt viimeisen vuoden aikana myös Suomen Metsämuseo Lustossa lisääntyneinä kävijämäärinä ja uusien mielenkiintoisten yhteistyöavausten muodossa. Itse asiassa vuodesta 2017 on muodostumassa kävijämääriltään museon vilkkain vuosi kahteen vuosikymmeneen, eli olemme saavuttamassa peräti 38 000–39 000 kävijämäärän tukikohdassamme Punkaharjulla. Lisäksi tavoitamme digitaalisten Kantapuu-, Finna- ja verkkokauppapalveluiden kautta satoja tuhansia metsistä ja metsähistoriasta kiinnostunutta asiakasta vuosittain.

Olen saanut työskennellä nyt tasan kolmen kuukauden ajan erittäin mielenkiintoisessa tehtävässä Luston johtajana. On ollut ilo huomata, että museon toiminta kiinnostaa laajasti ja toiminta koetaan tärkeäksi sekä metsä-, matkailu- kuin kulttuurisektoreillakin alueellisesti ja valtakunnallisesti. Luston asiantuntemukselle on ollut viime aikoina kasvavaa kysyntää esimerkiksi osana kansallisen metsästrategian 2025 metsäkulttuuriohjelman suunnittelua ja nyt paljon esillä ollutta metsäsuhdeajattelua ja -keskustelua.

Olemme käynnistäneet Lustossa uuden strategian laadinnan yhteistyössä sidosryhmien ja henkilöstön kanssa. On ollut innostavaa pohtia mitkä ovat museon tärkeimmät tehtävät ja suunnat tulevaisuudessa. Olemme aloittamassa myös museon perusnäyttelyn uudistuksen suunnittelua ja etsimme rahoitusta digitaalisten ja elämyksellisten elementtien lisäämiselle näyttelyihimme. Tärkeä osa strategiaa on museon rahoituspohjan laajentaminen uusien palveluiden, kehittämishankkeiden, yhteistyökumppanuuksien, testamenttien ja lahjoitusten avulla.

Pyrimme varmasti jatkossakin tuomaan vilkkaaseen metsäkeskusteluun pidemmän aikavälin ja metsäkult-

tuurin näkökulmia näyttelyissä, verkostoissamme ja uusilla foorumeilla. Keskustelut sidosryhmien kanssa ovat vahvistaneet käsitystämme, että metsien käyttäjien sekä alan kehityksestä vastaavien toimijoiden on ehkä enemmän kuin koskaan tarpeellista ymmärtää myös metsien käytön historiaa ja metsäkulttuurin näkökulmia.

Tervetuloa ideoimaan, oppimaan ja verkostoitumaan Lustoon!

Pekka Äänismaa

Johtaja, Lusto – Suomen Metsämuseo

Suomalainen metsäsuhde Elävän perinnön kansalliseen luetteloon

Suomalainen metsäsuhde on nyt Elävän perinnön kansallisessa luettelossa. Kansallista elävän perinnön statusta metsäsuhteelle haki Suomen Metsämuseo Luston johdolla laaja joukko metsään liittyviä toimijoita. Metsän moniulotteinen merkitys kulttuurissamme näkyy kansallisessa luettelossa vahvasti.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on nimennyt 52 kohdetta Elävän perinnön kansalliseen luetteloon. Kansallinen luettelo täydentyy määräajoin ja seuraavan kerran luetteloon voi hakea aikaisintaan vuonna 2019. Kansallisesta luettelosta on mahdollista tehdä ehdotuksia Unescon kansainvälisiin aineettoman kulttuuriperinnön luetteloihin.

Valinta Elävän perinnön kansalliseen luetteloon on tunnustus perinteiden parissa toimiville yhteisöille. Luettelo tuo vahvempaa näkyvyyttä perinteille. Samalla se on askeleen lähempänä kansainvälisen tason tunnustusta. Aineettoman kulttuuriperinnön merkitys ihmisille sekä tämän perinnön eläminen ja muuntuminen arjessa ja juhlassa ovat olleet tärkeitä piirteitä, kun kohteita on nimetty kansalliselle listalle. Mukana on

ilmiöitä, jotka ovat laajasti tunnettuja ja osana suuren ihmisjoukon elämää. Osa ilmiöistä elää suppeamman yhteisön kannattelemassa.

Elävän perinnön kansallisessa luettelossa ovat laajasti edustettuina aineettoman kulttuuriperinnön alat ja kohteita on mukana lähes kaikkialta Suomesta. Kansallisessa luettelossa on mukana useita juhlaperinteitä, mm. kynttilöiden vieminen hautausmaalle jouluaattona, joulurauhan julistus Turussa, maistereiden promovoiminen ja pääsiäiskokkojen polttaminen. Toisen suuren ryhmän muodostavat erilaiset käsityöperinteet, kuten lasinpuhallus, korsnäsinpaita, ja kansallispuvun valmistaminen. Lisäksi luettelossa on luontoon liittyviä kohteita, mm. sienestys, limisaumaisten puuveneiden veisto ja niillä purjehtiminen sekä Tornionjokilaakson koskikalastuskulttuuri, sekä esittäviä taiteita, kuten kaustislainen viulunsoitto, tango, romanien laulupeirinne, menuetti ja lavatanssit. Myös ruokaperinteitä, pelejä ja suullisia perinteitä löytyy luettelosta.

Unescon yleissopimus aineettoman kulttuuriperinnön suojelemisesta

Unescon yleissopimus aineettoman kulttuuriperinnön suojelemisesta hyväksyttiin vuonna 2003 ja Suomi allekirjoitti sopimuksen vuonna 2013. Museovirasto vastaa sopimuksen toteuttamisesta Suomessa. Unescon sopimukseen kuuluu myös aineettoman kulttuuriperinnön luettelointi kansallisella ja kansainvälisellä tasolla. Luettelointi on työkalu, jonka avulla voidaan tunnistaa, kuvata ja välittää tietoa elävästä perinteestä.

Elävän perinnön kansallinen luettelo pohjautuu kymmenien eri toimijatahojen tekemiin hakemuksiin, joita Museovirasto ja aineettoman kulttuuriperinnön asiantuntijaryhmä arvioivat. Ehdotuksia ovat arvioineet myös eri alojen toimijat. Kansallisesta luettelosta on mahdollista myöhemmin hakea Unescon aineettoman kulttuuriperinnön kansainvälisiin luetteluihin. Suomen esityksistä päättää opetus- ja kulttuuriministeriö. Kansallisia ehdotuksia on mahdollista hakea Unescoon enimmillään yksi kohde vuosittain.

Seuraavan kerran kansalliseen luetteloon voi hakea aikaisintaan vuonna 2019. Kansallisen luettelon taustalla on Elävän perinnön wikiluettelo, johon on jatkuva haku. Wikiluettelossa on mukana jo 130 artikkelia yli 170 toimijataholta.

Museoviraston esitys Elävän perinnön kansalliseksi luetteloksi, jonka opetus- ja kulttuuriministeriö on 23.11. hyväksynyt, löytyy [täältä](#).

Wikiluettelossa kansalliset kohteet löytyvät [täältä](#).

Lisätietoja kansallisesta luettelosta:

Leena Marsio, Museovirasto,
leena.marsio@museovirasto.fi

Mirva Mattila, opetus- ja kulttuuriministeriö,
mirva.mattila@minedu.fi

Muualla verkossa

- Elävän perinnön [wikiluettelo](#)
- Tietoa Unescon aineettoman kulttuuriperinnön sopimuksen toimeenpanosta Suomessa
- [Unescon kansainvälisen aineettoman kulttuuriperinnön luettelot](#) (The Representative List of the Intangible Cultural Heritage of Humanity; The List of Intangible Cultural Heritage in Need of Urgent Safeguarding)

Lisätietoja suomalaisesta metsäsuhteesta:

Reetta Karhunkorva, Lusto – Suomen Metsämuseo,
reetta.karhunkorva@lusto.fi

Leena Paaskoski, Lusto – Suomen Metsämuseo,
leena.paaskoski@lusto.fi

Pekka Äänismaa, Lusto – Suomen Metsämuseo,
pekka.aanismaa@lusto.fi

Suomalainen metsäsuhde kansallisessa luettelossa, [lue täältä](#).

<http://www.lusto.fi>

<http://www.metsasuhteita.fi>

#eläväperintö

Talven selän taittäjaiset 2.2.2018

Metsähistorian Seuran jo perinteeksi muodostuneet Talven selän taittäjaiset ovat Tieteiden talossa Helsingissä perjantaina 2.2.2018 alkaen kello 14.00. Tilaisuudessa tarkastellaan monipuolisesti suomalaista metsää sota-ajoista selviämisen sekä sodankäynnin kannalta. Kahvitarjoilua varten pyydämme ilmoittautumiset 26.1.2018 mennessä sähköpostitse: seura@metsahistoria.fi

Suomen talouselämä oli erityisen kovilla viime sotien aikana sekä sotien jälkeen, kun maa jälleenrakennettiin sekä sotakorvaukset maksettiin. Metsillä oli tässä tilanteessa suuri merkitys ja hakkuiden ylläpitämiseksi jouduttiin moniin erityistoimiin. Tästä antaa selostuksen aiheesta useita kirjoja kirjoittanut MML Heikki Lindroos.

Metsät ja metsämaasto ovat tarjonneet vuosisadat monia etuja aluettaan puolustaneille suomalaississille ja

joukko-osastoille. Tätä näkökulmaa valottaa metsätalousneuvos, metsänhoitaja, sotakirjailija Pekka-Juhani Kuitto. Metsäammattilaisilla oli merkittävä rooli myös etulinjan sotureina viime sodissamme, mistä saadaan valaistusta.

Suomalaiset joutuivat käymään viime sotia vuosikaudet. Onkohan missään joukossa tehty puhdetöitä sellaisia määriä tai ollenkaan? Puhdetyöt ovat kauniita esineitä, mutta niiden tekemisellä oli merkittävä rooli sekä armeijan että kotirintaman mielialojen ylläpidossa. Tätä valottaa eversti evp Pertti Suominen, sotahistorian harrastaja ja veteraaniperinteen asiantuntija.

Tilaisuuden yhteyteen järjestetään pienimuotoinen näyttely puusta tehdyistä, valioluokan puhdetöistä.

Antti Koskimäki

Sisäkuva Maaselän kannaksella Karhumäen pohjoispuolella Krivin loholla olleesta Lottakanttiinista, joka tunnettiin nimellä Leijonalinna. Komeaa kirvesmiestyötä edustanut rakennus pystytettiin maaliskuussa 1943. Rakennuksen mitat olivat 26 x 8 metriä. Kuva on kirjasta *Lopelta sotiin*.

Etelä-Pohjanmaa kutsuu Metsähistorian Seuraa

Seuran tulevan vuoden retkeilyä on hahmoteltu Etelä-Pohjanmaalle. Se on maakunta, jossa seuran väki liikkuu ensimmäisen kerran koko toimintansa aikana. Tämä ilmeni, kun suunniteltiin kohteita lähivuosien retkeilyille. Etelä-Pohjanmaalla on omaleimainen ja vankka historiansa, johon kuuluu myös erityinen metsätalous. Retkeilystä vastaa seuran hallituksen jäsen Jaakko Niemistö.

Retkeilyn kokoontumis- ja keskuspaikkakuntana on Kauhava ja majoitumme Härmän kylpylässä Kauhavalla. Seuraavassa on alustavia näkymiä tutustumiskohteiksi.

Kauhavalla perehdytään kaupungin itsensä ohella energiapuukysymyksiin. Pohjanmaa on oloistaan johtuen ojitusten ja suometsien hoidon vankka maakunta, joten siihen saadaan tuntuma.

Pohjalaista osaamista on puukkojen teko; Iisakki Järvenpään puukkotehdas kuuluu ohjelmaan. Suomen historian käännekohtiin kuuluvat jääkärit. Siihen elämänpiiriin tutustutaan Suomen Jääkärimuseossa Korttesjärvellä. Pohjalainen maisema ja rakennukset saavat retkeilyllä oman huomionsa. Retkeilykohteisiin kuuluu myös Merenkurkun saaristo, joka UNESCO:n maailmanperintökohde.

Retkeilyn ajankohta on syyskuun puolenvälin vaiheilla. Ajankohta päätetään ja yksityiskohtainen ohjelma laaditaan talvella, joten Susikossa 1/2018 ja vuosikokouksessa 2018 tiedotetaan retkeilystä tarkemmin.

Urho Kekkonen tutustuu ojitustyömaahan Isojoella, oikealla puolellaan Seinäjoen metsänparannuspiirin päämetsänhoitaja Akseli Suominen. Kuvasajankohta ei ole tiedossa. Kuva on Suomen Metsäkeskuksen *Metsään*-lehdestä.

Seuran vuosikokous 2018

Tervetuloa seuran vuosikokoukseen, esitelmätilaisuuteen sekä jäsen- ja tutkijatapaamiseen Tieteiden talolle Helsinkiin 21.3.2018 klo 13.00 alkaen.

Lisätietoja ja ilmoittautumisohjeet Susikossa 1/2018.

Padasjoen juhlakaski poltetaan ensi vuonna

Reilu vuosi sitten Padasjoen Vesijaolla kaadettu juhla-kaski sai kaiken kesää niin paljon vettä päälleen, että sen polttamiseen ei ollut mitään edellytyksiä. Niinpä polttaminen tehdään tulevana alkukesänä. Monesti kaskenpolton ollessa käytännön työläji puiden annettiin kuivua maassa vuosi-pari ennen polttamista. Vuoden odotuksesta ei siis ole vahinkoa itse työlle.

Kasken piti olla osa Suomen satavuotisen itsenäisyyden juhlintaa. Nyt päästään itsenäisyyttä muistelevaan taas ensi vuonna. Kaskenpoltto ei ollut ainoa lykkääntynyt juhlahanke. Sanomalehdissä olleen uutisen mukaan Aalto-yliopistossa rakennetun Suomi 100 -satelliitin laukaiseminen lykkääntyy ensi vuoteen. Joskus olosuhteet vain ovat suunnitelmia vastaan, toimitaanpa sitten maan päällä tai avaruudessa.

Padasjoen kaski poltetaan heti, kun se on menneen suven ja syksyn sekä talven jäljiltä kuivunut. Alustavasti on ajateltu toukokuuta. Asiasta tiedotetaan taas jo tutuilla tavoilla. Polttamisen toteutuksen mukaan ratkaistaan alueen jatkotyöt, muun muassa kylvettävä viljalaji ja metsällisten koelajojen teko.

Padasjoen kaskialue ympäristöineen satelliittikuvassa, joka on kuvattu 1.7.2017 kello 9.27 UTC. Kuva on poimittu Suomen ympäristökeskuksen Tarkan resoluution satelliittikuvien karttapalvelusta. TARKKA-palvelu on tämän päivän avoimen tiedon tarjontaa. Kuvien lähde on ESA Copernicus Sentinel Data. Poltettava kaski näkyy kuvan keskikohdalla sen yläreunassa vaaleana läikkänä. Kuva kattaa alueen, jonka leveys on noin 6,5 kilometriä. Järvi kuvan vasemmassa reunassa on osa Vesijakojärveä ja kasken vasemmalla puolella on Salmentaustanjärvi. Kuvan keskialueen halkaiseva tie on Romontie.

Metsähistorian Seura kiittää tässäkin Metsähallitusta ja Luonnonvarakeskusta hyvästä kaskialueen valmistelusta ja erinomaisesta yhteistyöstä kaskenpoltoon asettumisessa.

Antti Koskimäki

Pohjoismainen metsähistoriakonferenssi Ahvenanmaalla 2018

Pohjoismaiden metsämuseoilla ja metsähistorian seuroilla on tapana kokoontua konferenssiin säännöllisesti. Konferenssin ohjelmaan kuuluvat seminaari ja retkeily. Merkittävää on myös ajatusten vaihto metsähistorian sekä -kulttuurin kysymyksistä.

Rovaniemellä 2016 pidetyssä kokoontumisessa päätettiin, että seuraava konferenssi järjestetään vuonna 2018. Järjestäjinä toimivat Ruotsin ja Suomen metsähistorian seurat. Konferenssi retkeilyineen järjestetään Ahvenanmaalla. Ajankohdaksi on ajateltu elo-syyskuun vaihdetta. Kokonaisuuden suunnittelu tehdään talvella 2018. Tuolloin myös harkitaan konferenssin päätteemaa.

Tämä, kuten konferenssit tähänkin asti, ovat avoimia tilaisuuksia metsähistoriasta kiinnostuneille. Niinpä seuran jäsenten kannattaa seurata tiedottamista asiasta. Metsällisten näkymien ohella pääsee kiinni myös alan toimintaan muissa maissa.

Panssariestekivi Kannakselta Koti-Suomeen

Hyytiälän metsäasemalla Juupajoella paljastettiin 11.9.2017 panssariestekivi sotaveteraanien ja lottien kunniaksi ja muistoksi. Kiven olivat alkuaan pystyttäneet metsäylioppilaat vuonna 1939 Karjalan kannaksen Pasurinkankaalle. Kari Salminen Valkeakoskelta toi kiven Hyytiälään. Kiven tuonti Kannakselta Juupajoelle vaati sekä neuvokkuutta, taitoa että onneakin. Paljastustilaisuus oli lämminhenkinen juhla, johon osallistui runsaasti sotaveteraaneja. Juhlapuheen piti puolustusministeri Jussi Niinistö. Oopperalaulaja Jorma Hynninen ja Metsämiesten kuoro lauloivat.

Ekonomi Sirkku Rainio Orimattilasta oli syksyllä 2013 Karjalan kannaksella tavoitteenaan seurata isänsä sotapolkuja. Hän piti kahvitaukoa Pasurinkankaalla, kun hän nosti katsettaan ja huomasi yhdessä panssariestekivessä hakattuna osin sammaleen peittämän sanan Hyytiälä ja kuusikuvion. Rainio jatkoi omaa retkeään, mutta päätti ottaa asian esille Suomeen palattuun. Sana Hyytiälä johti yhteyden Helsingin yliopiston metsäasemaan Hyytiälään ja sen kautta löytyivät yhteydet sotahistorian harrastajiin, muun muassa metsänhoitaja, sotakirjailija Pekka-Juhani Kuittoon. Kivi ei ollut lähelläkään yleisiä teitä Kannaksella, joten jo sen löytyminen oli onnellinen sattuma.

Kuitto otti päävastuun kiven tuontijärjestelyistä ja taustavoimaksi tuli Teollisuuden Metsänhoitajat ry, joka myös järjesti paljastamisjuhlan Hyytiälässä. Useampi-vuotisen hankkeen finaalina kiven kuljetuksen hoiti yrityksensä kalustolla Kari Salminen, Etelä-Hämeen vahvoja reserviläisiä, jolla oli kokemusta jo yhden panssariestekiven tuonnista kymmenen vuotta sitten. Se on Päivölän opiston pihapiirissä Valkeakosken Sääksmäellä. Panssariestekiven kuljetus Hyytiälään tapahtui suunnitelman mukaan ja myös sen pystyttämisestä paikoilleen huolehti Salminen etelähämäläisten talkoolaisten kanssa.

Kannaksella kesällä 1939

Kansainvälisen tilanteen kiristytessä vuonna 1939 todettiin Suomen olevan parhaista yrityksistä huolimatta heikosti valmistautunut, mikäli tilanne kiristyy aseelliseksi. Ajatus Kannaksen vapaaehtoisesta linnoittamisesta nousi monelta taholta. Ensimmäisiä asian esittäjiä oli Akateeminen Karjala-Seura. Puolustusministeri Juho Niukkanen hyväksyi hankkeen ja sen organisoivat suojeluskuntajärjestö.

Kannaksella työskenteli kesällä 1939 yhteensä 60 000 vapaaehtoista linnoittajaa. Työviikkoja kertyi noin

Juuri paljastettu panssariestekivi Hyytiälässä, Pilvilinnan, johtajan asunnon vierustalla, vierellään metsäylioppilaat Hiljahenna Tomminen ja Olivia Kuuri-Riutta, toimitusjohtaja Kari Salminen, sotaveteraani Kauko Mäenpää, ekonomi Sirkku Rainio, metsänhoitaja Pekka-Juhani Kuitto ja metsäylioppilas Risto Kiiskinen.

50 000. Tuhannet lotat huolehtivat työmaiden muonituksesta. Linnoitustöissä oli kerrallaan keskimäärin nelisentuhatta miestä. Linnoitustyöt jatkuivat loka-kuun alkupuolelle, kun kenttäarmeija käskettiin ylimääräisiin harjoituksiin. Alkoi YH.

Metsäylioppilaiden kesäkurssi oli meneillään Helsingin yliopiston metsäasemalla Hyytiälässä kesällä 1939, kuten muinakin kesinä. Harjoittelua johti tunnetusti isänmaallinen mies Martti Tertti, yliopiston metsänhoitaja. Kesällä 1939 toteutettiin Hyytiälässä kaksi kurssia, joilla kummallakin oli 60 oppilasta. Kannakselle mentiin kurssien välissä. Tertin johdolla lähti linnoitustöihin 98 vapaaehtoista kahdeksi viikoksi.

Nelirivistä panssarivaununuestettä syntyi Pasurinkankaalle, Vuoksen ja Punnusjärven välille, yhteensä seitsemän kilometriä. Työ tehtiin kahtena osastona. Tertti johti pohjoista Pasurin työmaata. Assistentti Paavo Yli-Vakkuri johti eteläisempää Sarkolan työmaata. Yhteen kiven hakkasi Kalle Putkisto sanan Hyytiälä ja silloisen Ylioppilasyhdistys Metsämiesten tunnuksen, kuusikuvion. Nyt yhdistys on Metsäylioppilaat ry, joka asetti ai-ruet kiven paljastustilaisuuteen. Juuri tämän kiven vieressä Sirkku Rainio piti kahvitaukoa neljä vuotta sitten.

Martti Tertti toimi talvisodassa Päämajan tehtävissä Mikkelissä. Hänen kohtalokseen koitui ilmapommitus 5.1.1940. Paavo Yli-Vakkuri joutui sotavangiksi heti jatkosodan alussa, 9.8.1941. Hän palasi Suomeen 25.12.1944. Näin pitkstä vankeudesta selviämiseen

Kalle Putkisto hakkasi Hyytiälä-nimen ja tunnuskuva panssariestekiveen. Silloin käytössä ollut tunnus on edelleen Metsäylioppilaat ry:n käytössä.

Jorma Hynninen laulaa.

tarvittiin erityistä tahdonlujutta ja neuvokkuutta. Hän toimi Helsingin yliopiston metsänhoitotieteen professorina vuodet 1963–1977 ja kuoli sadan vuoden iässä vuonna 2014. Kalle Putkisto oli puolestaan jatkosodassa pioneeriluutnantti ja hänestä tuli yliopiston metsäteknologian professori. Putkisto kuoli vuonna 1997.

Kiven paljastusjuhlassa 98-vuotias sotaveteraani Kauko Mäenpää kertoi suojeluskunta-ajoistaan ja omia vaihteita rintamaupseerina sodissa. Pekka-Juhani Kuitto selosti metsänhoitajien ammattikunnan rooleja sodissa, kotirintaman puuhuollon ja väestönsuojelun tehtävissä sekä taistelurintamilla. Noin tuhannesta silloisesta metsänhoitajasta oli rintamilla nelisen sataa. Sodissa kuoli 93 metsänhoitajaa. Metsäylioppilaista kaatui 139. Rintamailla olleista parista sadasta ylioppilaasta osuus oli melkoinen. Metsäammattilaiset kaiken kaikkiaan olivat maastokelpoisia ja johtamistaitoisia ihmisiä, jotka sijoitettiin etulinjan joukkoihin, siksi keskimääräistä suuremmat tappiot.

Puolustusministeri Jussi Niinistö painotti vapaaehtoisten linnoitustöiden suurta arvoa. Työ ei mennyt hukkaan. Hän siirtyi nykyaikaan ja korosti vapaaehtoisuuden suurta merkitystä edelleen maanpuolustuksessa. Lopuksi Niinistö lausui erityiskiitokset sotien veteraaneille, lotille ja rintamanaisille: ”Te ette antaneet periksi, vaan teitte arvokkaimman työn, minkä kansalainen voi tehdä – te turvasitte maamme itsenäisyyden. Olemme siitä teille syvästi kiitollisia. Panssariestekivi Hyytiälä olkoon kunnianosoitus sotiemme veteraaneille ja satavuotiaalle Suomelle.”

Yli kaksi sataa vuotta metsähistoriaa

Vuoden 2017 retkeily suunnattiin Punkaharjulle ja Savonlinnaan. Osallistujia oli yli neljäkymmenen. Kohteina olivat Punkaharju, Punkaharjulla tehtävä metsäntutkimus ja Lusto – Suomen Metsämuseo. Savonlinnassa tutustuttiin Laitaatsiltaan, järviolueen merkittävään telakkaan sekä sisävesiliikenteeseen laajemminkin. Punkaharjulla päästiin istuttamaan puut sukupolvien metsään, Suomi 100-metsikköön. Seminaarissa arvioitiin Suomea noin sadan vuoden päästä. Taustalla olivat esitykset sadan menneen vuoden varrelta. Luston ravintolan palvelut tulivat tutuiksi ja hyviksi havaittiin.

Suomalaista metsäsuhdetta ja pehmeitä sahoja

Lustoon – Suomen Metsämuseoon – toivotti retkeläiset tervetulleiksi talon uusi johtaja, Pekka Äänismaa. Näin keskeinen yhteistyökumppani tuli tutuksi joukolle. Suomen Metsämuseossa on nähtävää päiväkausiksi. Niinpä tälläkin kerralla kierrettiin kokoelmat parhaita paikkoja silmäillen. Oppaina toimivat Leena Paaskoski ja Reetta Karhunkorva. Pitkään keskusteltiin kokoelmista. Muun muassa kuultiin, että kokoelmassa on noin puoli miljoonaa valokuvaa. Suomen merkittävien metsäorganisaatioiden kuvakokoelmat on vähin erin siirretty Lustoon. Näin ne ovat hyvin kiinnostuneiden tutkittavissa. Vaikka esinekokoelmat ovat runsaat, aina ollaan kiinnostuneita elämänaloista, joista on vähän katseltavaa. Puutetta on vaikkapa metsäkämpillä käytetystä kalustosta.

Puuta monessa muodossa.

Erikoisnäyttelyille varattiin eniten huomiota. UPM-Kymmenen Kulttuurisäätiön kokoelmasta oli koottu kokonaisuus nimeltä Kansallista identiteettiä rakentamassa – Suomalainen metsäsuhde. Näyttelyssä oli teoksia muun muassa Akseli Gallen-Kallelalta, Berndt Lindholmilta, Eero Järnefeltiltä, Gösta Diehliltä, Hugo Simbergiltä, Jalmari Ruokokoskelta, Jussi Mäntyseltä ja Pekka Haloselta. Mukava oli palauttaa mieleen myös seuran retkeily vuonna 2016, jolloin vierailtiin saman säätiön kokoelmassa Kuusankoskella, Kymin ammattikoulussa.

Ilona Rista – Puutaiteen uudistaja -näyttelyssä suomalainen metsä ja puu ovat voimakkaasti läsnä. Rista on tullut tunnetuksi erityisesti suurikokoisista puureliefeistään, joiden suunnittelu perustuu tietoteknologiaan ja toteutus tapahtuu koneellisesti. Ristan töiden aiheet tulevat usein suomalaisesta metsästä tai abstrahoidusta pinnasta, materiaali pohjoismaisista puulajeista.

Virkkaamallakin saa tekoon moottorisahan. Taiteilijamuotoilija Sanna Vatanen on toteuttanut hauskan ja sympaattisen Virkatut moottorisahat -näyttelyn, jossa kerrotaan muun muassa, kuinka sahoja nimettiin niiden käyttöominaisuuksien mukaan ja kuinka moottorisahojen nimet kääntyivät kansan suuhun paremmin sopiviksi.

Sanna Vatasen virkkaamia moottorisahoja.

Laitaatsilta, merkittävä uittoväylä

Savonlinnassa on kolme salmea. Laitaatsalmi on niistä läntisin. Salmen yli on ollut silta likimain samassa paikassa yli 500 vuotta. Sen vuoksi aluetta ja kaupunginosaa on alettu kutsua Laitaatsillaksi. Laitaatsillan taistelu vuonna 1789 oli yksi Kustaa III:n taisteluista Ruotsin ja Venäjän välillä. Venäläiset kokivat tappion Rantasalmen Parkumäessä ja vetäytyivät Savonlinnan länsipuolelle. Venäläiset ryhmittyivät Laitaatsalmen itärannelle. Ruotsalais-suomalaiset joukot asettuivat länsirannalle. Ne jäivät aluksi alakynteen, mutta lopulta venäläiset pakotettiin vetäytymään kokonaan. Sitten alue tuli tunnetuksi Saimaan tärkeänä uittoväylänä. Esko Pakkanen johdatteli joukon uiton ja alueen historiaan.

Uusi silta salmeen rakennettiin vuonna 1857. Siitä alkoi aikaa myöten irtoilla holvikiviä ja korjaustyöt jouduttiin aloittamaan 1880-luvulla. Kokonaan uuden sillan rakentamista alettiin vaatia, kun kasvaneet uitoit vaurioittivat siltaa entisestään. Sellainen rakennettiin uittajien toimesta vuonna 1901. Rautatiesilta rakennettiin salmen yli vuonna 1914.

Laitaatsalmen kautta on uitettu puuta pitkään, ainakin 1800-luvun puolivälistä alkaen. Lähes kaikki Savonlinnan yläpuoliset vedet purkautuvat kaupungissa olevan kolmen salmen kautta ja Laitaatsalmi soveltuu uittoon parhaiten. Mikkelin läänin kuvernöörinvirasto vahvisti ensimmäisen uittosäännön vuonna 1884. Siinä määrättiin sallitut etäisyydet, sillantarkastus ja siitä maksettavat korvaukset. Uitettujen ”hirsien” määrä nousi vuonna 1890 jo yli 100 000 kappaleeseen. Määrä kasvoi nopeasti ja siihen vaikutti sahauksen lisääntyminen Kotkassa, ja sitä kautta kiristynyt kilpailu tukeista Kymijoen vesistössä. Siellä toiminut W. Gutzeit & Co oli näet ryhtynyt vuonna 1890 hankimaan tukkeja myös Saimaalta. Yhtiö rakensi Saimaan vesistön lounaisnurkkaan Rutolaan ylivientilaitoksen, jolla puut siirrettiin Kymijoen vesistön puolelle. Laitaatsilltaan Gutzeit perusti tukikohdan vuonna 1891. Sinne hankittiin enenevässä määrin laivauskalustoa. Yhtiö huolehti aluksi myös muiden yhtiöiden uitoista Laitaatsalmen läpi.

1890-luvun lopulla todettiin salmen olevan erittäin kuormitettu, vaikka Olavinlinnan vieressä olevaa Ky-

rönsalmeakin käytettiin uittoon. Lautat joutuivat odottamaan salmen läpi pääsyä pitkiäkin aikoja. Uusi lauttaussääntö saatiin vuonna 1898, jossa määrättiin aloitettavaksi yhteisuito. Uusi Laitaatsillan lauttausyhtiö aloitti vuonna 1901. Salmi ruopattiin vuonna 1902 väljemmäksi. 1900-luvun alussa uitettujen tukkien määrä nousi muutamassa vuodessa yli kahden miljoonan kappaleen. Vuonna 1908 uitettiin 2,9 miljoonaa tukkia. Yhtiö muutettiin lauttausyhdistykseksi vuonna 1910 vesilain niin edellyttäessä. Salmen uitoit nousivat yli kolmeen miljoonaan tukkiin. Vuonna 1911 Gutzeit rakensi alueelle telakan ja korjauspajan. Ensimmäinen maailmansota aiheutti uiton vähenemisen, vaikka vielä vuonna 1915 laskettiin salmen läpi 4,6 miljoonaa tukkia 230 lautassa.

Laitaatsillan lauttausyhdistys fuusioitiin Saimaan lauttausyhdistykseen vuonna 1918. Uitettujen tukkien määrä nousi yli 10 miljoonan vuonna 1925. Vuonna 1930 lauttausyhdistys jaettiin kahtia, Savon ja Pohjois-Karjalan Uittoyhdistyksiksi. Laitaatsilta jäi Savon yhdistykseen. Uittomäärä säilyi yli 10 miljoonassa tukissa 1930-luvulla.

Sotavuosina uitto väheni. 1950-luvulla päästiin uuteen nousuun. Vuosina 1959–60 silta uusittiin. Uittoaukon leveydeksi tuli 40 metriä, kun entinen oli 20 metriä. Uitoit siirrettiin väliaikaisesti Kyrönsalmeen. 1970-luvulla uitettiin parhaimmillaan Laitaatsalmesta noin neljä miljoonaa kuutiometriä puuta. Pakkanen päätti esityksen toteamalla, että kuluvana vuonna uitetaan puuta salmesta noin 300 000 kuutiometriä. Se on kaikki UPM:n puuta.

Telakka-alueelle

Antti Kanerva, Laitaatsillassa kolmella vuosikymmenellä työskennellyt mies, esitteli alueen ja sen toiminnan. Viimeisimmäksi hän toimi Enso-Gutzeitin vesitiekuljetuspäällikkönä 1979–1984. Esityksen lähtökohtana oli aika, jolloin uitto oli voimissaan. Muun muassa Saimaan kanavan kautta uitettiin 400 000 m³ vuodessa. Nyt uitetaan koko Saimaan vesistössä vähemmän. Kanerva kävi lävitse uiton kehityksen ja kaluston muutoksen 1960-luvulta alkaen. Kiintoisana yksityiskohtana hän esitteli laivojen nimien periaatteet. Hinaajilla oli yhtiön johtohenkilöiden nimiä. Tervahöyryillä taas oli viisikirjaimisia, o-kirjaimeen

päätyviä miehien nimiä, vaikkapa Paavo ja Mikko. Lotjat (miehistön asuntoja) kantoivat viisikirjaimisia, aahan päätyviä naisten nimiä, esimerkkeinä Leila ja Liisa. Halkoproomit saivat vastaavasti nelikirjaimisia naisten nimiä, esimerkkeinä Eeva ja Ella. Kettinkiproomit kantoivat iihin päätyviä, viisikirjaimisia naisten nimiä, vaikkapa Lempi ja Lyyli. Asuntoproomit saivat 7-kirjaimisen, aahan päätyvän naisen nimen, esimerkkeinä Otilia ja Sanelma.

Kanerva korosti, että Laitaatsilta oli tiivis, 300 hengen yhteisö. Se oli erittäin omavarainen ja kaikki tehtiin itse eri verstaissa. Alueella oli sauna, pesula ja oma radioasema. Osa omavaraisuutta olivat yhteiskunnalliset palvelut, kuten palokunta, kirjasto ja kerhotalo. Yhteisö oli vankka ja me-henkeä ylläpidettiin vaikkapa urheilukilpailuilla ja pikkujouluilla. Työilmapiiriä pitivät hyvänä pitkät työsuhteet, jolloin alueella toimi eri sukupolvia.

S/S Kalle Tihveräisen matkassa

Retkeläisillä oli erinomaisen hieno ja harvinainenkin tilaisuus päästä höyrylaivamatkalle. Tero Lehto oli tuttavineen, muun muassa Harri Lallukan kanssa, matkan takana. Ennen laivaan nousua vierailtiin Tero Lehdon ja hänen puolisonsa Riitan kotona lähellä satamaa. Laitaan, S/S Kalle Tihveräisen kotisatama on Laitaatsilta.

S/S Kalle Tihveräinen on höyrylaiva, jonka rakensi vuonna 1916 H. Saastamoinen Oy Haapaniemen telakalla Kuopiossa. Se sai silloin nimekseen Savo. Alus oli tyypiltään teräsrunkoinen höyrylotja ja se kuljetti suurimmaksi osaksi kappaletavaralasteja kuten jauhoja Saastamoisen tukkuliikkeen tarpeisiin. Laiva myytiin 1950-luvun puolivälissä ja uusi omistaja ajoi aluksen sementtillastissa upoksiin vuonna 1956. Enso-Gutzeit suoritti aluksen nostotyön ja laiva jäi maksamattomien pelastuspalkkioiden takia yhtiön omistukseen. Enso-Gutzeit muunsi aluksen niputtajaksi, jona se toimi vuoteen 1967 asti. Ammattiliikenteen päätyttyä S/S Kalle Tihveräinen siirtyi yksityisomistukseen. Nyt omistajat ovat Tero Lehto ja Pentti Roiton Säätiö.

Retkeläisjoukko siirtyi laivaan kelpo sään vallitessa. Jo laiturilta nähtiin, että laiva saa voimansa haloista. Kannella oli useita kasoja kuivaa koivua. Väki valitsi paikkansa sekä laivan kansilta että sisätiloista. Matka suuntautui Savonlinnan pohjoispuolen vesiä kohti Oulunlinnaa. Linnaa katseltiin komealta puolelta, idästä päin. Matka päätettiin Savonlinnan kauppatorin laituriin. Laiturilta käveltiin kätevästi majapaikkaan, Savonlinnan Seurahuoneelle.

S/S Kalle Tihveräinen laiturissa Savonlinnan keskustassa. Esko Pakkanen laiturilla, Tero Lehto komentosillalla ja kannella Harri Lallukka takanaan bioenergiaa.

Metsästä yhteiskuntaan

Juuri valmistunut, Jaana Laineen kirjoittama Metsäntutkimuslaitoksen historia, *Metsästä yhteiskuntaan*, julkistettiin retkeilyn ensimmäisen päivän iltana. Tämä koettiin retkeläisjoukossa suureksi kunniaksi – joukko oli ikäänkuin ensi-iltayleisö merkittävälle ja odotetulle teokselle. Kustantajan, Metsäkustannus Oy:n edustaja Satu Rantala kertasi historian kirjoittamisen vaiheet. Jaana Laine tiivisti puheenvuorossaan kirjan ja kirjoittamishankkeen tavoitteet. Kirjassa tarkastellaan Metsäntutkimuslaitoksen eri aikoina tuottaman tiedon ja yhteiskunnan eri toimijoiden tiedontarpeen kohtaamista tai kohtaamattomuutta. Toisena näkökulmana on tutkimuksen ohjaus ja toteuttaminen. Nyt ilmestynyt kirja ei ole perinteinen organisaatiohistoria. Tarkasteltu ajanjakso on vuodet 1917–2012. Kirja arvioidaan toisaalla tässä lehdessä.

Satu Rantala ja Jaana Laine tarkastelevat juuri ilmestynyttä Metsäntutkimuslaitoksen historiaa.

Suomen kaksisataa vuotta

Retkeilyn osana oli seminaari, jossa tarkasteltiin hyvinkin parin sadan vuoden jaksoa maamme historiaa ja tulevaisuutta. Aluksi Kari Mielikäinen tiivisti Suomen metsien kehityksen itsenäisyyden aikana. Jaana Laine tiivisti Metsäntutkimuslaitoksen historian ajanjaksolla 1917–2012. Tiivistelmät heidän alustuksistaan ovat välittömästi tämän retkeilyselostuksen perässä.

Sataa seuraavaa vuotta tarkasteltiin jakautuneina ryhmiin. Sata vuotta ei enää tässä vaiheessa tuntunut kovin pitkältä ajanjaksolta. Ryhmien tulokset esitellään toisaalla tässä lehdessä.

Lustossa oli meneillään syksyn sadonkorjuujuhla. Se tarjosi mahdollisuuden tutustua paikallisten yrittäjien tuotteisiin ja vaikkapa hevoskyytiin Luston lähistöllä.

Tiivis ryhmätyö meneillään.

Luomoava Punkaharju

Tutkimusmetsään ajettiin noin seitsemän kilometrin pituista Punkaharjua pitkin Pekka T. Rajala opastuksella. Kapea harjujakso on Suomen tunnetuin jääkauden muodostelma. Savonlinnan-Viipurin maantie rakennettiin harjulle 1700-luvulla. Kansallismaisemaa täydentävät merkittävät maisemamatkailun, metsänhoidon, terveydenhuollon ja maanpuolustuksen nähtävyydet ja muistomerkit.

Punkaharjun valtionhotelli sijaitsee harjun laella. Paikalle pystytettiin vuonna 1845 keisari Nikolai I:n aloitteesta metsänvartijan talo, joka palveli myös matkailijoita. Vuonna 1879 talo muutettiin Punkaharjun valtionhotelliksi. Sveitsiläistyylistä rakennusta on myöhemmin laajennettu useaan otteeseen. Valtionhotelli on edelleen majoituskäytössä nimellä Hotelli Punkaharju ja se on Suomen vanhin toimiva majoitusliike. Hotelli sai kansainvälistä näkyvyyttä heinäkuussa 2017, jolloin Venäjän presidentti Vladimir Putin ja Suomen tasavallan presidentti Sauli Niinistö neuvottelivat siellä.

Venäjän keisari Aleksanteri I vieraili Punkaharjulla vuonna 1803 sotilaallisen tarkastusmatkan yhteydessä. Punkaharjun suojelun katsotaan alkaneen tuosta vierailusta, sillä nuori keisari kielsi harjupuuston hakkaamisen ja kaskeamisen. Luonnon kauneuden ohella sotilasstrategisten syiden arvellaan vaikuttaneen päätökseen.

Retkeläiset Runebergin kummulla Punkaharjulla.

Punkaharju on innoittanut monia runoilijoita, kirjailijoita ja taiteilijoita, joista tunnetuimpia ovat Johan Ludvig Runeberg ja Zachris Topelius. Runeberg vieraili paikalla heinäkuussa 1838, ja Topelius ensi kerran vuonna 1851. He molemmat kirjoittivat Punkaharjun kauneudesta. Zachris Topelius piti Maamme-kirjassa vuonna 1875 Punkaharjua Suomen kauneimpana paikkana. Retkeläiset viivähtivät hetken Runebergin kummulla. Paikalla on vuonna 1939 pystytetty kivipaasi, jossa on säe runosta Heinäkuun viides päivä.

Runebergin kummun jälkeen ajettiin harjun läpi sen toiseen päähän. Takaisinpäin tultiin uudempaa tietä tutkimuspuistoon. Ensiksi pysähdyttiin mäntykokoelmien ja kuusen alkuperäkokeen kohdalla, jossa Seppo Ruotsalainen kertoi metsänjalostuksesta Punkaharjulla. Sieltä jatkettiin karttojen ja taulujen ääreen, jossa Teijo Nikkanen kertoi vanhojen puulajiviljelmien istutuksesta ja metsäntutkimuksen tulosta Punkaharjulle. Samalla tutustuttiin lyhyesti arboretumiin. Sieltä jatkoimme bussilla vanhojen lehtikuusikoiden – sekä euroopan että siperian – äärelle. Euroopanlehtikuusen alue onkin maamme suurimpia. Alueella on Suomen pisin puu, 47-metrinen Euroopan lehtikuusi.

Muutama muukin merkittävä kokoelma nähtiin. Sellainen on muun muassa kynäjalavakuja. Tämä puulaji on maassamme kohtalaisen harvinainen. Noin hehtaarin ala serbiankuusta on sekin merkittävän kokoinen. Pitkään alueella toiminut Antero Mikkola palautti mieliin lähtökohdan 1800-luvun alussa, jolloin alue oli

paikoin lähes puuton. Säännöllinen alueen hoito aloitettiin 1840-luvulla. Ensimmäinen suunnitelma alueen hoidolle laadittiin vuonna 1878. Aluetta hallinnoi nykyään Metsähallitus ja työt alueella tehdään Luonnonvarakeskuksen ohjeiden mukaan. Tutkimusalue on 1 250 hehtaarin laajuinen.

Punkaharjun tutkimusmetsässä laitettiin hyvään vauhtiin ulkomaisten puulajien viljely 1930-luvulla. Metsänjalostus on ollut keskeinen työläji Punkaharjulla. Se sai täyden vauhdin maassamme 1940-luvulla. Ensimmäiset metsänjalostukseen erityisesti valitut pluspuut merkitsi Risto Sarvas vuonna 1947. Nyt kuultiin tiivistetyksi katsaus Tuija Aroselta meneillään olevasta metsänjalostuksesta. Hän kertoi solukkolisäyksestä, joka perustuu kuusen siemenalkioiden monistamiseen. Laboratoriossa yhdestä siemenestä voidaan tuottaa suuri määrä kasvullisia alkioita, joiden kehitystä säädellään kasvatusalustan hormonipitoisuutta muuttamalla. Alkiot idätetään laboratoriossa ja siirretään pikkutaimina normaaliin kasvihuone- ja tarhakasvatukseen. Menetelmä toimii hyvin pienessä mittakaavassa, käsityönä tehtynä, ja Lukessa on nyt aloitettu menetelmän automatisoinnin mahdollisuuksien tutkiminen. Kuusen solukkotaimista toivotaan uutta vaihtoehtoa jalostetun metsänviljelyaineiston sekä muun muassa koriste- ja joulupuiden tuotantoon.

Sukupuolvien metsä

Retkeily päätettiin kuusien, siperianlehtikuusien ja visakoivujen istuttamiseen sukupuolvien metsäksi nimettyyn alueeseen. Tämän osuuden johtajina toimivat Esko Oksa ja Teijo Nikkanen. Tämä metsä on yksi tapahtuma Suomen satavuotiaan itsenäisyyden juhlinnassa. Metsän istuttamisella halutaan korostaa metsoen merkitystä Suomelle, suomalaisuudelle ja suomalaisten hyvinvoinnille. Istutustapahtuma on osa Saimaan Metsänhoitajien ”Kulttuuriset metsävarat sukupuolvelta toiselle” -hanketta.

Sukupuolvien metsän pinta-ala on puolitoista hehtaaria. Alue on jaettu sataan ruutuun, kooltaan 10 x 10 metriä. Kuhunkin ruutuun on merkitty paikka 15 taimelle. Alueelle istutetaan kuusia, koivuja ja mäntyjä sekä siperian- ja euroopanlehtikuusta. Retkeläisten istuttamat kuuset olivat solukkotaimia, joiden tuotantoa tutkitaan Punkaharjulla. Kuusiruudusta muodostuvat numerot yksi, nolla ja nolla, joista muodostuu ilmasta näkyvä sadan numero muiden vaaleampien puulajien keskelle. Retkeläiset istuttivat taimet yhteensä kolmeen ruutuun. Näistä yhden ruudun istuttivat joukossa olevat Visaseuran jäsenet, visakoivuilla, tottakai.

Kymmenet ryhmät ennen Metsähistorian Seuran joukkoa olivat istuttaneet taimia alueelle. Istuttajia oli ollut jo lähes tuhat. Istuttajissa oli muun muassa kaksi ministeriä. Istuttajia on ollut lukuisista yhteisöistä. Sadat koululaiset ovat istuttaneet alueelle oman puunsa. Seutukunnan sotaveteraanit ovat istuttaneet puunsa. Kun nuorimmat istuttajat olivat viisivuotiaita esikoululaisia, voidaan todella puhua sukupuolvien metsästä. Niinpä retkeily päätettiin iloisella talkoolla, jossa kukin voi istuttaa taimia halujensa mukaan. Jokaisen taimen tietoihin kirjattiin sen istuttaja ja kukin istuttaja kirjoitti itse nimikirjoituksensa taimiluetteloon. Näin joukko tuli osaksi virallista Suomen itsenäisyyden juhlintaa.

Antti Koskimäki sekä kohteiden ja tapahtumien esittelijät. Kuvat Koskimäki.

Teijo Nikkanen etualalla ja Esko Oksa selostavat sukupuolvien metsän taustaa ja toteutusta sekä opastavat retkeläiset istutustyöhön.

Suomen metsien kehitys itsenäisyyden aikana

Kari Mielikäinen kertasi useimmille tutut, mutta joka katsannolla yhtä sävähdyttävät, maamme hyvinvoinnin perustan osoittavat tilastot: Maamme metsien puuväestö on lisääntynyt 90 vuodessa 1,5 miljardista kuutiometristä liki 2,5 miljardiin kuutiometriin ja vuotuinen

kasvu on lisääntynyt 50 miljoonasta lähes 110 miljoonaksi kuutiometriksi. Erikseen hän valotti tukki- ja kuitupun käyttöä pitkällä ajanjaksolla. Viime vuosina näissä on ollut nähtävillä hienoista vähentymistä.

Mielikäinen esitteli Suomen metsätalouden valttikortit, jotka ovat mahdollistaneet moisen kehityksen. Ne ovat suotuisa ilmasto, maasto ja vesistöt, lainsäädäntö, haja-asutus ja metsänomistus, metsikkötalous ja puunkorjuu sekä koulutus, neuvonta ja osaaminen. Erikseen hän toi esiin ojituksen ja lannoituksen, metsien käsittelymenetelmät ja metsänjalostuksen. Vähät puulajimme ovat erittäin käyttökelpoisia. Monipuolinen väylästömme ja liikenne suosivat myös metsätaloutta. Lainsäädännön ohella valtiolta on toimeenpannut metsäntutkimuksen ja edistämisen organisaatiot. Puun käyttäminen taas motivoi kasvattamaan lisää puuta.

Mielikäinen tarkasteli myös tulevaisuuden haasteita. Niitä liittyy metsänomistajien tavoitteisiin, metsätalouden kannattavuuteen, yhteiskunnan tukeen ja rajoitteisiin, kansainväliset sopimukset ja ekosysteemiin uhkien. Tutkimuksen ylläpitokin kuuluu haasteisiin. Erikseen Mielikäinen esitteli metsänomistajille tärkeitä asioita. Tärkeimmät asiat liittyvät aineettomiin asioihin, ei niinkään puunmyyntituloihin.

Metsäntutkimuslaitoksen historia 1917–2012

Jaana Laine tiivistä Metsäntutkimuslaitoksen historian ajanjaksolla 1917–2012. Hän kirjoitti edellisenä iltana julkistetun historiateoksen Metsästä yhteiskuntaan. Kirjassa käydään läpi tutkimuksen toteuttaminen ja tulosten esittely suhteessa yhteiskunnan eri toimijoiden tiedontarpeeseen, Metsäntutkimuslaitoksen hallintohistoria sekä historia eri aikakausien kontekstissa. Painotus on metsävarojen inventoinnissa, puunkäyttö-tutkimuksissa, metsänjalostuksessa, MERA-kaudessa, puuenergiassa, ilmansaasteissa ja virkityskäytössä.

Vuosikymmenten mittaan tutkimuksen piiri on laajentunut syventynyt ja monitieteistynyt. Kohti biotaloutta on menty myös tutkimuksessa. Laine pohti myös tutkimuksen tulevaisuutta. Vaikkapa seuraavat kysymykset ovat pohtimisen arvoisia. Kuka on tutkimuksen ohjaaja ja millä pätevyydellä? Miten ymmärretään metsäntutkimuksen pitkä kesto? Miten hyödynnetään aiemmat tietovarannot? Miten vahvistetaan metsäntutkimuksen ja metsäalan sidosta?

Retkeilyllä pohdittua – Suomen 200 vuotta

Metsähistorian Seuran retkeläiset tarkastelivat kahden sadan vuoden jaksoa Suomessa. Ryhmiin jakautuneena tarkasteltiin 2100 lukun useista näkökulmista. Suomea osana maailmaa tarkasteltiin kahdessa ryhmässä. Alla ovat tiivistelmät ryhmien töistä. Ryhmien muihinpanojen tekijät on mainittu.

Suomi osana maailmaa

Ryhmä lähti siitä, ettei Euroopassa käydä seuraavan sadan vuoden aikana laaja-alaisia sotia. Suomi on edelleen vajaan promillen (1/1000) väestöosuudella pieni maa. Tämä koskee niin maailman taloutta, ympäristöpolitiikkaa kuin turvallisuuspolitiikkaakin. Suomi on maailmassa enemmän sopeutuja kuin vallan käyttäjä.

Suomen omat vaikutusmahdollisuudet yhteiskunnalliseen kehitykseen riippuvat ensisijaisesti Euroopan integraation (EU) muutoksista. Mitä enemmän liittovaltiota, sitä turvallisempaa, mutta sidotumpaa. Ryhmässä oli vahva käsitys, että EU on suuriin yhteisiin asioihin keskittyvä ”katto-organisaatio”, joka tarjoaa Suomelle hyvät mahdollisuudet oma-aloitteisuuteen muun muassa talouden hoidossa. Pohjoismaat ovat etsittyneet toistensa ”turvaksi”, minkä johdosta Suomi on tiiviimmin Pohjoismaa kuin Euroopan jäsenmaa.

Suomen vahvuuksia sopeutua ja samalla menestyä maailmalla sekä taloudellisesti että kulttuurin saroilla ovat muun muassa demokraattinen ja hallinnoltaan toimiva valtio, hyvä koulutustaso, maahanmuuttajilla täydentynyt työvoimavaranto sekä luonnonvarat, joista metsät merkittävimpiä.

Vientikauppaa Suomi pystyy käymään joillakin korkeatasoista tiedettä ja suunnittelua vaativilla tuotannon aloilla sekä metsäteollisuuden hyvin monipuolisilla kemian ja puutalouden tuotteilla. Suomi on edelleen metsien hoitoon ja käyttöön erikoistunein maa Euroopassa.

Yhteiskuntasovun kannalta on erittäin merkittävää myös se, että Suomi on sisä- ja talouspoliittisesti oppinut hoitamaan asioitaan harkitusti vähäisen talouskasvun ja kansainvälisen taantuman aikoina.

Hannu Vehviläinen

Suomi osana maailmaa

Ryhmässä pohdittiin aluksi kysymyksen- tai keskustelun asettelua. Arvelimme, että asettelu lähtee oletuksesta, että Suomi on tulevaisuudessakin olemassa nykyisen kaltaisena Suomi-nimisenä valtiona ja valtiomuotoisena yhteiskuntarakenteena. Ryhmä mietti sitä, onko tulevaisuudessa ylipäänsä valtiomuotoisia rakenteita ja missä laajuudessa nykyisenkaltaisina.

Arviomme mukaan meneillään on samanaikaisesti toisaalta integraatiokehitys ja toisaalta taas eriytymiskehitystä ja päädyimme siihen, että yhteiskuntamallien rakenteina tulevaisuudessakin on jonkinlaisia kansalaisvaltioita ja valtioliittoja. Toivoimme, että Suomi on omana itsenäisenä ja vahvan identiteetin omaavana toimijana maailman yhteisössä tulevaisuudessakin. Näitä identiteettejä on varmasti tulevaisuudessa monenlaisia ja ne ovat moniarvoisia.

Oletamme, että erilaisten verkkojen ja verkostojen määrä kasvaa ja tekniikan kehitys on hyvin nopeatempoista. Mietimme, että kestäkö ihmismieli tässä kehityksessä mukana ja kuinka pitkälle pystymme vastaanottamaan tätä teknistä kehitystä? Miten ihmiset sopeutuvat tähän kehitykseen?

Pohdimme myös, mitkä ovat niitä erityisen arvokkaita asioita, mitä Suomi ja suomalaiset voisivat vaalia. Luontoarvot, sivistys, humanisuus ja laadukas terveydenhuolto olivat esimerkkeinä tästä.

Helkamari Knaapi

Ihmisten yhteisö Suomi ja suomalaiset 2100-luvulla

2100-luvun ihmisten yhteisö Suomi ja suomalaiset ovat suurin piirtein samanlaisia kuin nyt. 2000-luvun alussa havahduttiin syrjäytymiseen, mutta siitä ei ole onnistuttu vähentämään. Ihmisten kirjo on jonkin verran lisääntynyt.

Metsänomistaminen on suurin piirtein samanlaista kuin nykyisinkin. Perheet omistavat edelleen merkittävän pinta-alan metsistä. Metsätilojen myynti on päässyt viimein vauhtiin, kun osa metsää perineistä kaupunkilaista eivät koe minkäänlaista intoa metsänomistamiseen eikä heille metsänomistajuuden rooli ole lainkaan merkityksellinen.

Maailmaa myllertäneet ruokakriisit noin vuonna 2050 vahvistivat suomalaisten yhteisöllistä toimintaa. Ruokapiirit ja pellon omistamisen uudet muodot luovat uutta modernia omavaraistaloutta. Merkittävä osa suomalaisista asuu vakituisesti urbaaneissa ympäristöissä, mutta maaseutu ruoan ja uusiutuvien raaka-aineiden lähteenä tunnustetaan ja tuotannon eteen tehdään panostuksia.

Suomalaiset ovat kuluttajina valistuneita ja ovat kiinnostuneita oman maan tuotannosta. Tähän yhteisöllisyyteen ajoi raaka-aineiden saatavuuden kriisi vuosisadan puolivälissä, kun kiinalaiset onnistuivat ostamaan raaka-aineita muista maista Kiinaan. Puun, metsän, turpeen ja ja rahkan arvo tuotteiden raaka-aineina on noussut hurjiin mittoihin ja suomalaiset ovat sisäistäneet Avainlippu-symbolin hyödyt yli odotusten. Tuotteita riittää joisakin tuoteryhmissä merkittäviä määriä vientiin.

Airi Matila

Suomen metsät vuonna 2100

Puuston määräksi ryhmä arvioi kolme-neljä miljardia kuutiometriä. Vuotuinen kasvu on ainakin 150 miljoonaa kuutiometriä. Kuusivaltaisten metsien osuus on lisääntynyt; myös lehtipuiden osuus on hieman kasvanut. Vanhoja ja myös hoitamattomia metsiä on nykyistä enemmän. Suojeltuja metsiä on Etelä-Suomessa selvästi nykyistä enemmän. Lahopuuta on enemmän myös muissa metsissä.

Esko Pakkanen

Suomen metsien käyttö 2100-luvulla

Tällä hetkellä maamme metsien vuotuinen kasvu ylittää hakkuu- ja luonnonpoistuman yli 20 miljoonalla kuutiometrillä ja kasvu eittämättä kiihtyy tulevaisuudessa. Tulevina vuosikymmeninä puuta onkin hakattavissa yllin kyllin edellyttäen, että puuta jalostavat niin pienet kuin suuretkin yritykset tuottavat ensinnäkin sitä, mitä asiakkaat haluavat ja toiseksi metsissä olevat materiaalliset ja immateriaaliset tuotteet, so. puu ja muu, saadaan liikkeelle oikeaan aikaan ja oikeaan hintaan.

Markkinalähtöisyys ja brändäys ovat kaiken A ja O, muuten puut lahoavat metsiin. Globaalissa maailmassa esimerkiksi Kiinaan voidaan myydä lisääntyvästi sekä sahatavaraa että metsien tarjoamaa raikasta ilmaa ja hiljaisuutta, jos vain yrityksillä on tarvittavat bisneskonseptit ja muut rahkeet hallussaan. Jo tällä hetkellä suomalaista sahatavaraa voitaisiin tuottaa 15 miljoonaa kuutiometriä vuodessa nykyisen 11 miljoonan sijasta. Pahasti on jääty jälkeen esimerkiksi Ruotsista. Syynsä on niin sysissä kuin sepissäkin. Toki Ruotsilla on monia kilpailuetuja; teollisuus omistaa merkittävästi metsää, metsätilojen koko on suomalaisia suurempi, EU-markkinat ovat lähietäisyydellä ja innovatiivisten bisneskonseptien luonti on hallussa. Kiinassa esimerkiksi SCA toimittaa avaimet käteen -konseptilla hyvin varustettuja lastenhuoneita yhden lapsen perheiden luvatussa maassa.

Mutta liialliseen itseruoskintaan ei ole syytä, vaan pitää uskoa biotalouden luomiin mahdollisuuksiin. Metsä Groupin uusi biotuotetehdas Äänekoskella ja vastaavat hankkeet muualla kertovat, että tuotetulle puulle löytyy lisäarvoa muun muassa kemian kautta. Puukuidusta ja metsäteollisuuden sivutuotevirroista voidaan kehittää mitä mielikuvituksellisimpia uusia tuotteita ja traditionaalinen selluloosa on neitseellinen ikikuitu, jota ilman eivät paperin ja kartongin tekijät tule toimeen. Myös metsien tarjoamat virkistyspalvelut ja llusio luontoyhteydestä tulevat myymään kuin häkä; tulevaisuudessa kiinalaisia kuhisee suuria määriä myös maamme metsäpoluilla ja muilla tantereilla.

Mutta mutta – miljoonan taalan kysymys on, miten metsänomistajat ovat halukkaita ”puuta ja muuta” myymään metsistään. ”Metsäntutkimuslaitoksen mukaan

neljäsosa maamme talousmetsistä on vähintään viimeiset 30 vuotta seissyt koskemattomina” (Juhani Huittinen Kanavassa 14.5.2013). Lisäksi metsälöt ovat kooltaan varsin pieniä ja pirstoutuneita. Lääkkeenä pirstoutumiseen ja koskemattomuuteen voitaisiin ottaa oppia maamme maataloudesta, jossa tilojen rakennerationalisointi vuokraamalla ja ostamalla on huomasti lisännyt tuottavuutta ja rahavirtoja. Vielä vähän aikaa sitten maatiloja oli yli 100 000, mutta lukumäärä putoaa vähitellen noin 10 000–15 000 tilan tuntumaan. Ainakin metsien vuokraaminen on Suomessa vielä aika vähäistä ja harkitsemisen arvoinen asia, jotta tuottavuutta ja kantorahatuloja metsätaloudessa pystyttäisiin merkittävästi lisäämään. Merkittäviä tehokkuusetuja ja kustannussäästöjä saavutettaisiin myös, jos kauan odotettu digiloikka eli ”avoin data” saataisiin käyttöön eli laki avoimesta metsävaratiedosta toteutuisi. Digiloikan myötä voitaisiin kehittää sellaisia uusia kustannustehokkaita palveluja, jotka nykyistä paremmin tavoittaisivat myös passiivisia metsänomistajia. Puukaupan teko kotisohvalta lienee arkipäivää jo lähitulevaisuudessa.

Anna-Leena Simula

Tiedonvälitys 2100-luvulla

Kaikki tieto on digitaalisessa muodossa. Uusia sähköisiä lehtiä ja kirjoja luetaan lähes pelkästään mobiileilla lukulaitteilla. Pääosa vanhoista lehdistä ja kirjoista on digitalisoitu ja ne ovat kaikkien saatavilla sähköisissä kirjastoissa. Metsiä ja luontoa koskevat tiedot ovat yksityiskohtaisia ja ne ovat vapaasti saatavilla verkossa. Esineiden internet on toteutunut: koneisiin ja laitteisiin on liitetty antureita, jotka keräävät rajattomasti tietoa ympäristöstään. Ihmiset ja koneet viestivät puheen avulla; koneet pystyvät viestimään keskenään. Kolmiulotteista kuvaa pystytään siirtämään reaaliaikaisesti. Virtuaalitodellisuus mahdollistaa etämetsäretket. Lisätty todellisuus (esim. infrapunanäkö) antaa mahdollisuuden ylittää ihmisen kapasiteetin rajat.

Pekka T. Rajala

Metsähistorian Seura vuonna 2100

Seuran tulevaisuudella on edessään monia haasteita, jotka liittyvät sekä Suomen yleiseen väestönkehitykseen että metsätaloudessa toimivan väestönosan pienenemiseen. Nuorta väkeä on saatava mukaan seuran toimintaan jo huomattavasti ennen tarkasteluvuotta, jotta seura voi ylipäättään jatkaa sinne asti.

Todettiin, että kiinnostus historiaan yleisesti ja metsähistoriaan erityisesti on kylvettävä jo nuorena, kouluikässä. Metsähistoria voi tarjota monia nuoria kiinnostavia elementtejä kuten kämppäelämä, hevossavotat ja uitto ja kenties tulevaisuudessa 2000-luvun alun hakuu koneet ja metsätraktorit. Siemeniä historiakiinnostukseen voi yrittää kylvää kertomalla nuorille menneisyyden työtavoista ja ilmiöistä kouluissa ja erilaisissa tapahtumissa. Kiinnostus asiaa kohtaan voi viritä myöhemmällä iällä, kun nuoruuden ja keski-ikä kiireet vähän hellittävät.

Metsähistoriaa tarvitaan sekä elinkeinon itsensä vuoksi että osana koko Suomen kehityksen ymmärtämistä. Nykyisyys ja tulevaisuus seisovat historian luomalla perustalla ja jossain mitassa historia toistaakin itseään.

2100-luvun alussa Metsähistorian Seura on edelleen voimissaan. Se ei ole jäänyt pölyttymään historiallisiin toimintatapoihinsa vaan on toiminnassaan aikaansa seuraava ja dynaaminen. Jäsenkuntaa on onnistuneesti laajennettu myös metsäammattikunnan ulkopuolelle. Seuran toimialue on laajentunut myös määrällisesti: onhan Suomella silloin jo liki sata vuotta enemmän metsällistä historiaa takanaan.

Seppo Ruotsalainen

Metsistä maailmalle – Paloheimo-yhtiön valokuvia näyttelyssä

Riihimäen kirjastossa oli lokakuun ajan tarkasteltavana valokuvanäyttely Paloheimon puunhankinnasta ja sen kehityksestä. Yli 125 vuotta sitten perustetun sukuyhtiön arkistoissa on valtava määrä valokuvia. Monialaisen yhtiön sahaustoimintaa ja sitä huoltava puunhankintaa on kuvattu myös runsaasti. Nyt oli valittu 60 kuvaa, joissa oli nähtävillä muun muassa hakkuutöitä, puutavaran ajoa, sahausta sekä lukuisia henkilökuvia. Kuvat valitsi Kalevi Pullinen apunaan Marko Toppi ja Helge Joutsu.

Kalevi Pullinen ja Helge Joutsu, pitkäaikaiset Paloheimon metsäpomot. Kuva Antti Koskimäki.

Maataloustraktorilla juonnetaan tukkeja Paloheimo Oy:n työnäytöksessä. Kuva H. G. Paloheimo Oy:n kokoelmasta.

Kolme polvea Paloheimoja
samassa kuvassa.
Martti Paloheimon
takana yläoikealla kuva,
jossa Martin isä Arvi on
antamassa hankintateknisen
kilpailun palkintoa. Alhaalla
vasemmalla olevassa
kuvassa Arvin isä Olli avaa
Lopella olevan Rautasuon
lannoituskoealueen
pitkospuupolkua.
Nauhaa leikataan.
Kuva Antti Koskimäki.

Näyttelyn avajaisissa selosti sekä yhtiön toimintaa että näyttelyn syntyä H. G. Paloheimo Oy:n toimitusjohtaja Martti Paloheimo. Hän on yhtiön johdossa jo neljännen polven edustaja samasta perheestä. Tällä erää yhtiö toimii sijoitusyhtiönä. Metsääkin yhtiö omistaa. Näin puun suunta on muuttunut: puuta menee yhtiön mailta jalostukseen.

Pitkäaikaiset Paloheimon metsäammattilaiset Kalevi Pullinen ja Helge Joutsu selostivat kuvien takana oleva maailmaa. Kuvissa oleva ajanjakso kattoi liki sata vuotta. Pääpaino oli sotien jälkeisessä ajassa. Mies- ja hevostyöstä siirryttiin täyskoneelliseen tekniikkaan.

Vesistöt olivat Paloheimollekin elintärkeitä kuljetusväyliä, kunnes kuorma-autot valtasivat alan. Yhtiö myös haki uusia ratkaisuja töiden järjestelyyn. Muun muassa tasaisilta mailta kuljetettiin tukit kuorma-autoilla yhdellä kuormauksella kannolta sahalle.

Joutsu tiivistä kehityksen tuoman muutoksen: “Kaikkiaan puunhankinta koki sadan vuoden aikana muutoksen, joka tuottavuuden kasvulla mitattuna on ainutlaatuinen. Tuottavuus kasvoi pokasaha-hevonen-kaudesta 25 kertaiseksi harvesteri-metsätraktori-kauteen.”

Antti Koskimäki

Antti Koskimäestä pitäjänneuvos

Tasavallan presidentti on 10.3.2017 myöntänyt Metsähistorian Seuran puheenjohtajalle, metsänhoitaja Antti Koskimäelle pitäjänneuvoksen arvonimen. Nimitys on harvinainen ja arvostettu. Valtioneuvoston arvonnimilautakunnan sääntöjen mukaan samassa kunnassa voi kerrallaan olla vain yksi pitäjänneuvos. Loppilainen Antti Koskimäki on järjestyksessä kunnan toinen arvonimen kantaja. Hän on toiminut pitkään Loppi-Seura ry:ssä ja on sen nykyinen varapuheenjohtaja.

Antti Koskimäki syntyi vuonna 1952 Lopella maanviljelijäperheeseen. Hän suoritti ylioppilastutkinnon Karkkilan yhteiskoulussa vuonna 1971 ja valmistui metsänhoitajaksi Helsingin yliopiston maatalous-metsätieteellisestä tiedekunnasta vuonna 1976 suorittaen tämän lisäksi maatalous-metsätieteiden kandidaatin tutkinnon vuonna 1979.

Koskimäki on yli 40-vuotisen työuransa aikana ennättänyt olla monessa mukana. Hän aloitti työuransa vuonna 1976 Metsähallituksen toimistometsänhoitajana, mutta siirtyi sieltä pian Uudenmaan-Hämeen piirimetsälautakuntaan ensin koulutuspäälliköksi vuosiksi 1977–1984 ja sitten piirimetsänhoitajaksi vuosiksi 1985–1989.

Vuosina 1990–1994 Antti Koskimäki työskenteli Keskusmetsälautakunta Tapion metsänhoitopäällikkönä. Hän palasi vuonna 1995 kentän tehtäviin ensin Uudenmaan-Hämeen metsälautakunnan johtajaksi ja 1996 uudelleen organisoidun Hämeen-Uudenmaan metsäkeskuksen johtajaksi Lahteen. Antti Koskimäki jäi eläkkeelle Suomen metsäkeskuksesta vuoden 2016 alusta.

Suunnistus on yksi Antti Koskimäen mieluisimmista harrastuksista. Hän on viihtynyt lajin parissa kouluajoista aina eläkevuosiin saakka. Koskimäki on myös taitava jousiampuja. Hän on toiminut Suomen Jousiampujan Liiton puheenjohtajana ja sitä kautta Suomen jousiammuntamaajoukkueen johtajana lajin viisissä maailmanmestaruuskilpailuissa.

Koskimäki on ollut aktiivisesti mukana reserviläistoinnissa eri tasoilla. Hän on toiminut muun muassa Riihimäen Reserviupseerien puheenjohtajana, Etelä-

Lopen Sotaveteraanien Veljesmajalla, vasemmalta kotiseutuneuvos Ahti Gåpås, Antti ja Ritva M. Koskimäki.

Kuva Pekka T. Rajala.

Hämeen Reserviupseeripiirin puheenjohtajana ja Suomen Reserviupseeriliiton hallituksen jäsenenä. Sotilasarvoltaan Koskimäki on majuri.

Koskimäki on ahkera kirjoittaja. Hänen artikkeleitaan ja kolumnejaan on julkaistu muun muassa Hämeen Sanomissa, Jousiampuja-lehdessä, Metsänhoitaja-lehdessä, Pellervossa ja Riihimäen Sanomissa. Mittava kirjallinen toiminta kostuu useista järjestöhistoriikeista.

Antti Koskimäki on Etelä-Hämeen Metsänhoitajien moninkertainen puheenjohtaja. Metsänhoitajaliiton valtuuston jäsenenä hän on istunut yli 15 vuotta, josta puheenjohtajana yhden kauden, vuodet 1988–2002. Koskimäki on osallistunut myös 4H-toimintaan viimeksi Etelä-Hämeen piirin puheenjohtajana. Tällä hetkellä Antti Koskimäki vaikuttaa muun muassa Viisaseuran ja Lopen Sotaveteraanien puheenjohtajana sekä Sakari Pälsin seuran varapuheenjohtajana. Metsähistorian Seuran hallituksen jäsen Antti on ollut vuodesta 2010 ja puheenjohtaja vuodesta 2016.

Ansiostaan Antti Koskimäelle on myönnetty useita kunnia- ja ansiomerkkejä sekä muita huomionosoituksia, joista mainittakoon Suomen Leijonan I luokan ritarimerkki, Suomen Reserviupseeriliiton kultainen ansiomitali soljen kera sekä Tapion pyy numero 5.

Pekka T. Rajala

Peitsa Mikola muistoissamme

Peitsa Untama Mikola (vuoteen 1937 Mikkola), kaupunkilaispoika, syntyi 15.10.1915. Hänen vanhempansa olivat Jyväskylän seminaarin lehtori, kouluneuvos Juho Mikael Mikkola ja Fanny Maria os. Sirén. Perheen vanhemmat pojat olivat jo nuorina innokkaita luonnonharrastajia ja myös Peitsa oli kiinnostunut luonnosta ja metsistä. Lukion oppilaat toimittivat lehteä, jossa kerrottiin Jyväskylän seudun luontohavainnoista ja tätä lehteä myös Peitsa avusti säännöllisesti.

Kirjoitettuaan ylioppilaaksi vuonna 1934 Peitsalla oli valittavana useita urasuunnitelmia. Luonnontieteet ja metsäala tuntuivat vetävän vahvimmin puoleensa. Ajatus tutkijan urasta oli silti Peitsalle jo alusta alkaen melkein pä itsestään selvänä; jos ei nyt suorastaan metsätieteiden piiristä löytyisi niin niitä sivuavilta aloilta kumminkin. Sattui niin sopivasti, että Peitsan akateeminen opettaja, silloinen yliopiston metsänhoitaja (apulaisprofessori) Martti Tertti etsiskeli pilalle hakattujen yksityismetsien tutkimukseen nuorta metsänhoitajaa tai varttunutta opiskelijaa projektin päättäjäksi nimetyn Risto Sarvaksen avustajaksi. ”Sen mieleisempää paikkaa en olisi voinut toivoakaan” muisteli Peitsa Mikola myöhemmin tutkijanuransa alkua.

Metsänhoitajatutkinnon Peitsa Mikola suoritti vuonna 1938, mutta jo seuraavana vuonna Suomen poliittinen tilanne alkoi synkistyä. Kun Mikola täytti 24 vuotta hän sai syntymäpäivänään lokakuun 15. päivänä 1939 käskyn ylimääräisiin harjoituksiin – YH alkoi. Koko talvisodan ajan vänrikki Mikola oli rannikkotykistö patterin päällikkönä Kotkan edustalla sijaitsevassa Rankin saarella. Suomalaisten onnistui sieltä käsin torjua Neuvostoliiton eteläisin hyökkäyskiila, joka yritti kahteen otteeseen tunkeutua Suursaaresta Kotkaan. ”Silloin varmaan kykenin hyödyttämään isänmaata eniten” muisteli Peitsa vuosikymmeniä myöhemmin tuota ankaraa aikaa. – Isänmaallisuus ja maanpuolustushenki säilyivät Peitsa Mikolalla elävänä myöhemminkin ja hän muun muassa osallistui sotien jälkeiseen veteraanityöhön monin tavoin.

Metsänhoitajatutkinnon laudaturtutkielma Maanseen alueen lumituhoista, koivun vesomista selvittävä kandidaatin pro gradu -työ sekä pieni puunkäyttöllinen artikkeli suomalaisesta saunasta olivat vuosina 1938–1943 ensimmäinen alku myöhemmin mittavaksi paisuneelle tieteelliselle julkaisutoiminnalle. Jo vuonna 1940 Peitsa Mikolasta tuli Helsingin yliopiston metsänarvioimisen ylimääräinen opettaja neljäksi vuodeksi, mikä katkesi melko yllättäen metsänarvioimisen professori Erik Lönnrothin kanssa syntyneen kiistaan. Peitsa oli uusiutunut vuonna 1945 Lönnrothin vuosina 1919–1920 laatiman kenttätöiden ohjemonisteen, mistä professori pahoitti mielensä ja Peitsa katsoi parhaimmaksi siirtyä vähin äänin Metsäntutkimuslaitokseen professori Yrjö Ilvessalon assistentiksi. Ilvessalolta hän sai heti väitöskirjansa aiheeksi selvittää säätekijöiden vaikutusta puiden kasvuun; aiheen joka oli Ilvessalon johtamien valtakunnan metsien inventointien kannalta aivan olennainen.

Tätä tutkimusta varten nuori assistentti keräsi kahden sotien jälkeisen kesän ajan kasvukairanäytteitä Metsähallituksen hakkuilta säästyneistä metsistä Etelä-Suomen Tammelaista aina pohjoisinta Lappia myöten. Myöhemmin monista näistä tuli luonnon- ja kansallispuistoja, ei vähiten Peitsa Mikolan esitysten perusteella.

Mikrobiologian opettajansa Unto Vartiovaaran avulla Peitsa pääsi vuonna 1946 runsaan vuoden ajaksi Upsalan yliopistoon tunnetun metsäpuiden sienijuurten eli mykorritsojen tutkijan Elias Melinin oppilaaksi ja tuona aikana valmistui Peitsan väitöskirja, joka käsiteli ns. koivun mustan mykorritsan, *Coenococcum graniforme*, fysiologiaa ja ekologiaa. Lajissaan ensimmäinen suomalainen mykorritsatutkimus ilmestyi vuonna 1948, minkä jälkeen nuori tohtori saattoi ilmaston aiheuttamia puiden kasvun vaihteluita käsittelevän tutkimuksensa nopeasti painokuntoon. Tätä teemaa hän vielä täydensi useaan otteeseen myöhemminkin varsinkin metsänrajalla kasvavien mäntyjen osalta.

Vuonna 1950 Peitsa Mikola pääsi ensimmäisten suomalaisten ASLA-stipendiaattien joukossa vuodeksi USA:han kuuluisan venäläissyntyisen metsämaantutkijan S. A. Wilden laboratorioon Madisonin yliopistoon, Wisconsiniin, jatkamaan mykorrhitsoihin ja yleisemmin metsäpuiden ravinnonottoon keskittyneitä tutkimuksiaan. Amerikan-vuotensa päätteeksi Peitsa teki vaimonsa Kaarin kanssa pitkän kiertomatkan tutustuen mantereen länsiosissa sekä paikallisiin metsätutkimuslaitoksiin että laajoihin kansallispuistoihin. ”Vanhan karhun” Sergei Wilden kanssa ystäväystynyt Peitsa jatkoi kirjeenvaihtoa vielä kauan Madisonin-vuotensa jälkeenkin. Kävipä Suomen Metsätieteellisen Seuran kunniajäseneksi valittu professori Wilde Suomessakin 1960-luvulla esitelmöimässä.

Amerikasta kotimaahan palattuaan Peitsa Mikola, joka oli saanut nimityksen Metsätutkimuslaitoksen erikoistutkijaksi, jatkoi metsäbiologisia tutkimuksiaan puiden karikkeiden hajoamisesta ja metsähumuksen biologiasta. Samaan aikaan hän laajensi tutkimustensa aihepiiriä metsäpuiden taimien kasvattamiseen suomalaisilla taimitarhoilla. Vuonna 1953 hän ryhtyi hoitamaan yliopiston metsänhoitajan virkaa, mihin kuului sekä metsänhoitotieteiden perusteiden opetus talvikauden aikana Helsingissä että metsänhoidon kenttäopetuksen johtaminen kesäkauden aikana yliopiston metsäasemalla Juupajoen Hyytiälässä.

Yliopiston metsänhoitajan virka oli Suomen metsätutkimuksen perustajan, A. K. Cajanderin luomus: yliopiston apulaisprofessori, joka samanaikaisesti toimi myös metsäaseman johtajana ja Metsähallinnon Korkeakosken harjoitusalueen ylimetsänhoitajana, mistä kaksijakoisesta tehtävästä oli annettu erityinen asetus vuonna 1930. – Tehtävä oli vaativa, mutta se antoi Peitsa Mikolan kaltaiselle itsenäiselle henkilölle myös hyvät mahdollisuudet jatkaa tieteellistä toimintaansa. Opetustyössä Mikolan laaja kokemus sekä perusteellinen tietämys metsänhoidosta ja sen perusteista nostivat hänet metsäalan pätevimpien opettajien joukkoon. Varsinkin Mikolan erinomaisesta muistista kerrottiin laajalti ylioppilaiden piirissä. Peitsan ei tarvinnut kuin kerran katsahtaa keväällä kenttäharjoittelunsa alkavaa ”forstia” tiukasti, kun hän jo muisti erehtymättä oppilaansa nimeltä tämän opintojen loppuun saakka. Hyytiälän vanhojen, jo

1910-luvun alussa pystytettyjen hirsirakennusten lisänä Mikola sai aikaan sen, että asemalle ryhdyttiin pystyttämään uutta opetusrakennusta, minne sijoitettiin muun muassa tilava laboratorio, luentosali ja kirjasto.

Retkeily ja hiihto olivat jo poikavuosista saakka olleet Peitsa Mikolan mieliharrastuksia ja Lappi ja sen luonto kiehtoivat häntä jatkuvasti. Näihin liittyi saumatta luonnonsuojelu, jonka piirissä Mikola toimi aktiivisesti. Suomen Luonnonsuojeluyhdistykseen hän liittyi jo sen perustamisvaiheessa ja luonnonsuojeluyhdistyksen sihteerinä Peitsa toimi vuosina 1946–1950. Kerätessään aineistoa puiden kasvututkimustaan varten hän oli jo perehtynyt useihin arvokkaisiin aarnimetsäkohteisiin Suomen eri puolilla. Useat vuonna 1956 perustetut uudet kansallis- ja luonnonpuistot perustuivatkin Mikolan Suomen Metsätieteelliselle Seuralle tekemiin esityksiin sekä hänen metsäalan lehdissä julkaisemiinsa artikkeleihin.

Vuonna 1957 Peitsa Mikola nimitettiin metsäbiologian henkilökohtaiseksi professoriksi, missä virassa hän toimi eläkkeelle vetäytymiseensä saakka vuonna 1978. Tässäkin työssä näkyi laaja kansainvälinen tausta: muun muassa ekosysteemikäsitteen ohella hän selosti luonnossa olevia riippuvuuksia käsitteellä biogeokoosi, venäläisen Vladimir Sukatševin esittelemällä mallilla. Mikola oli jo aikaisemmin toiminut 1950-luvulla lyhempiä aikoja Teknillisen Korkeakoulun metsätalouden erikoisopettajana ja neljän vuoden ajan Helsingin yliopistossa metsäbiologian dosenttina. Professorikautenaan hän toimi Helsingin yliopistossa yhteensä kahdeksassa väitöstilaisuudessa vastaväittäjänä ja metsäylioppilaiden kaksiviikkoista Pohjois-Suomen kurssia hän johti yhteensä kymmenenä kesänä perehdyttäen tulevia metsänhoitajia Lapin metsien hoidon ja suojelun erityisongelmiin.

Peitsa Mikolan tieteellinen toiminta jatkui professoriksi nimityksen jälkeen entistä paremmissa puitteissa. Varsinkin USA:sta tulleet ns. markkatilistipendit mahdollistivat useampienkin tutkimusapulaisten palkkaamisen kesäksi Hyytiälän metsäaseman uusiin laboratorioihin. Muutamia mykorrhitsatutkimuksia Mikola julkaisi yhdessä työtovereittensa ja oppilaittensa kanssa, mutta valtaosa kotimaisista tutkimusraporteista

ilmestyi yksinomaan tutkijan itsensä omalla nimellä. Varsinaista koulukuntaa Mikolan ympärille ei koskaan muodostunut, vaikka Peitsan koti- ja ulkomainen ystäväpiiri oli laaja ja hänen kansainvälinen maineensa alkoi 1980-luvulta alkaen kasvaa.

1960-luvun lopulla Mikolan kirjoitusten aihepiiri laajeni nopeasti luonnonsuojelusta metsien moninaiskäyttöön, ympäristönhoitoon, maankäytön suunnitteluun ja yleensä luonnonvarojen kestävästä käytöstä hallintaan. Vuonna 1967 professori Eino Saari oli tuonut Suomeen USA:ssa pidetystä Maailman metsäkongressista käsitteen 'multiple use', jolla tuolloin ymmärrettiin ennen kaikkea puun tuottamisen, maisemanhoidon ja metsien virkistyskäytön järkevää yhteen sovittamista. Mikola osallistui pian virinneeseen "30-vuotiseen metsäsotaan" monilla tavoin korostaen ratkaisumalleja, jotka tekisivät pitkäjänteisesti oikeutta kaikille metsien käyttömuodoille. Vuonna 1970 hän julkaisi englanninkielestä kääntämänsä UNESCO:n ja FAO:n toimittaman raportin "Luonnonvarojen järkevä käyttö ja ympäristön suojelu" sekä seuraavana vuonna, 1971, yhdessä Antti Haapasen ja Rauno Tenovuon kanssa alan oppikirjan "Luonto ja luonnon-suojelu".

Oivaltavasti Mikola analysoi metsien tulevaa rakennetta määräävää puuston kiertoaikakysymystä vuonna 2005: "Jos asetetaan metsien virkistyskäyttö ja maisemanhoito puuhuollon sijasta etualalle, niin sen edellyttämä rakenne saavutetaan parhaiten juuri metsän kiertoaikaa (puiden kasvatusaikaa) pidentämällä. Käytännössä voitaisiin harkita luopua ehdottomasta kiertoajanormien vaatimuksesta kaikissa metsissä, jolloin saataisiin aikaan määrittelemääni "hyvää metsää" joka olisi samanaikaisesti tuottava ja kaunis ja tarjoaisi monipuolisia virkistysmahdollisuuksia". Helsingin yliopistossa Peitsa Mikola ajoi voimakkaasti erityisen ympäristönsuojelun professorin viran perustamista ja kun asia viivästyi hän aloitti vastaavan opetuksen omilla luennoillaan. - Viran perustaminen onnistui viimein ja Pekka Nuortevasta tuli sen ensimmäinen haltija vuonna 1975.

Peitsa Mikolan julkaisutoiminta käsitti yhteensä yli 400 kirjallista esitystä, joista noin 180 raporttia tai kongressijulkaisua olivat sanan suppeassa mielessä tieteellisiä.

Näiden lisäksi Peitsa osallistui muutaman mittavan kokoomajulkaisun toimittamiseen. Näistä mainittakoon vain kaksi: yhdessä yhdysvaltalaisen J. A. Rombergerin kanssa koottu kolmiosainen "International Review of Forestry Research" sekä "Suomen Luonto" -suurteoksen "Metsät" kirja, johon hän itsekin kirjoitti yli 150 sivun verran. – Kirja-arvosteluja ja katsauksia Mikola kirjoitti runsaasti koko elämänsä ajan; pääasiassa sellaisista kirjoista jotka hän katsoi tärkeiksi ja levittämisen arvoisiksi.

Vanhana jyvaskyläläisenä Peitsa Mikola tunsu itsensä aina keskisuomalaiseksi ja oman osakuntansa kuraattorina hän toimi vuosina 1940-luvulla kahden vuoden ajan ja osakunnan inspektorina vielä vuosina 1964–1978. Ylioppilasyhdistys Metsämiesten esimiehenä hän oli vuosina 1959–1965 ja kun metsäylioppilaiden yhdistys täytti vuonna 1959 puoli vuosisataa hän laati sen historian osana yli 100-sivuista juhla-julkaisua. Innokkaana metsäurheilun harrastajana hän ehti myös toimia vuosina 1962–1967 Helsingin yliopiston urheiluseuran esimiehenä.

Tieteellisten seurojen johtoelimissä, muun muassa Suomen Metsätieteellisen Seuran puheenjohtajana Peitsa Mikola toimi kahden vuoden ajan ja Suomen Maantieteellisen Seuran puheenjohtajana yhden vuoden ajan. Suomalaisen Tiedeakatemian jäseneksi hänet valittiin vuonna 1973 ja Suomen Tiedeseuran jäseneksi kaksi vuotta myöhemmin.

Vuonna 1967 Peitsa Mikola sai FAO:n André Mayer-stipendin yli vuoden kestäneeseen maailmanympärimatkaan, jonka aikana hän tutustui erityisesti metsäpuiden mykorrhizojen merkitykseen luonnostaan metsättömien alueiden metsittämisessä. Vaikka Mikola oli jo käynyt kongressi- ja tutustumismatkoilla useissa Euroopan maissa, vasta tämän matkan aikana hän perehtyi syvällisemmin trooppisten seutujen metsänistutusten biologisiin ongelmiin. IUFRO (Metsätieteellisten tutkimuslaitosten kansainvälisen liitto) sekä ISF:n (International Foundation of Science) kumpikin kutsuivat Mikolan mykorrhiza-asiantuntijoidensa joukkoon ja tässä ominaisuudessa Peitsa teki 1970-luvulla lukuisia lyhempiä ja pitempiä matkoja muun muassa Intiaan, Filippiineille, Indonesiaan ja Malesiaan. Myöhemmin useat kotimaiset toimijat ku-

ten Suomen ulkoministeriön kehitysapujärjestö FINNIDA, Jaakko Pöyry-yhtiöt ja Enso-Gutzeit käyttivät hyväkseen Mikolan asiantuntemusta rahoittaessaan metsitysprojekteja muun muassa Keniassa, Nigeria, Iranissa ja Sri Lankassa. Vielä vuonna 1985 Mikolaa pyydettiin tarkastamaan FINNIDA:n rahoittamia projekteja Sudanissa.

Vuonna 1969 Peitsa Mikola kutsuttiin NJF:n eli Pohjoismaiden maataloustutkijoiden yhdistyksen luonnonsuojeluosaston Suomen edustajaksi, missä tehtävässä hän osallistui lähes kymmeneen kokoukseen ja retkeilyyn kaikissa Pohjoismaissa Islantia myöten.

Tiivistäen voi todeta, että Peitsa Mikolan työ on ollut arvokasta erityisesti kolmesta näkökulmasta. Hän toimi jo 1940-luvulla oman tutkimusalan, metsäbiologian, pioneerina Suomessa. Toiseksi hän kansainvälisti suomalaista tutkimustoimintaa ja lisäksi vaikutti metsäsektorin käytännön ratkaisuihin muun muassa latinalaisessa Amerikassa, trooppisessa Afrikassa ja eteläisessä Aasiassa. Oli tämän vuoksi vain luontevaa, että Peitsan 100-vuotisseminaarin juhlakirja, joka ilmestyi lokakuussa 2015 sai nimekseen Vuosisadan metsäbiologi. Peitsa Mikola poistui keskuudestamme 9.5.2017.

Matti Leikola

”Suomalaiset maailman metsissä” -hankkeen eteneminen

”Suomalaiset maailman metsissä” -hanke on sisällytetty Metsähistorian Seuran vuosikokouksen 2017 päätöksellä seuran työohjelmaan. Suomalaisen metsäkehitysavun historiaa taltioidaan 1950-luvulta nykypäivään tiiviinä artikkelikokoelmana eli antologiana, ei pikkutarkkana kronologisena historiategoksena. **Hankkeen keskeiset tavoitteet ovat seuraavat: (a) mihin avulla on pyritty; (b) mitä on tehty; (c) millaisia vaikutuksia avulla on ollut; (d) mitä on opittu; ja (e) avun tulevaisuuden näkömäärät ja haasteet.**

Kaikkiaan kirjoituksia on nyt pyydetty noin 20 kirjoittajalta, jotka edustavat eri toimijoita, eri maantieteellisiä alueita ja kynän terävyydestäkin on ollut käsitystä. Kirjoitusten on oltava valmiita helmikuun 2018 loppuun mennessä. Tämän jälkeen ne editoidaan ja muokataan siten, että ne muodostavat yhtenäisen, helppolukuisen kokonaisuuden.

Teoksen alussa on yksi laajempi artikkeli, joka summaa ja analysoi maamme virallisen eli ulkoasianministeriön metsäavun pitkää kaarta 1950-luvulta nykypäivään. Artikkelissa analysoidaan eri vuosikymmeninä vallinneita linjauksia ja strategioita, teemoja ja rahoitusinstrumentteja sekä avun toteuttamistapaa kohde-

maissa. Muut artikkelit ovat puolestaan eri kirjoittajien omasta ja edustamansa tahon näkökulmasta kirjoittamia ”caseja”, jotka peilaavat, miten apu on toteutunut käytännössä yksittäisissä maakohtaisissa tai laaja-alaisimmissa projekteissa esim. asetettuihin maa/ohjelma/projektikohtaisiin tavoitteisiin nähden. Mitä on tehty, kenen kanssa ja millaisia jalanjälkiä tekemisistä on kohdemaihin jäänyt. Artikkeleissa kuvataan tasapuolisesti myös paikallisia toimijoita, kulttuuria ja yhteiskuntaa. Tekeväälle aina sattuu, joten syytä on katsoa niin menestyksiä kuin epäonnistumisiakin. Ilman rakentavaa kritiikkiä mikään ei kehity, kun taas liian repivä kritiikki saattaa pahimmillaan lamaannuttaa koko homman.

Koska kirjoittajajoukko on monipuolinen, artikkelien kirjo tulee olemaan varsin laaja, koska kirjoittajat voivat aika pitkälle itse valita näkökulmansa ja lähestymistapansa. Kirjoittajien pitää kuitenkin pitää jalat maan kamaralla eli muistaa, missä kohtaa kehitysavun pitkää kaarta ovat toimineet ja mikä on ollut Suomen valtion juuri sen hetkinen keskeinen kehitysavun kantava teema ja linjaus.

Anna-Leena Simula ja Pekka T. Rajala

Metsäntutkimuksen oiva historia kelpaa oppikirjaksi

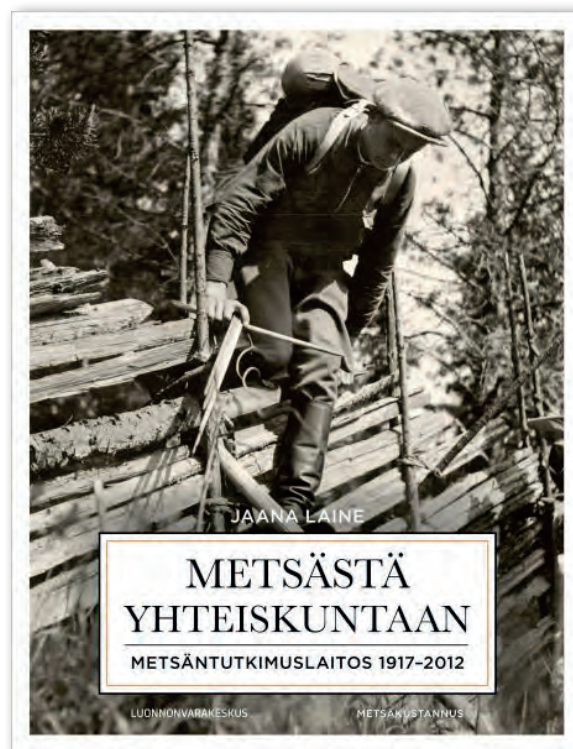
Jaana Laine: **Metsästä yhteiskuntaan – Metsäntutkimuslaitos 1917–2012**. 319 sivua. Luonnonvarakeskus, Metsäkustannus.

Kiitos ja onnittelut heti alkuun VTT, metsänhoitaja Jaana Laineelle oivasta työstä! Tutkijan ja kirjoittajan ote on vahva läpi teoksen. Laineen apuna ahersi puhe-
lias ohjausryhmä: emeritus professorit Matti Leikola, Kari Mielikäinen ja Pekka Ollonqvist, tutkimusjohtaja Leena Paavilainen, historiantutkija Jyrki Paaskoski ja puheenjohtajana Luken kansainvälisten asioiden päällikkö Erkki Kauhanen. Laineen teksti juoksee sujuvasti. Kuvien käyttö tukee hyvin kertomista ja erityisen kiitoksen ansaitsevat sitaattit menneiltä ajoilta. Ne elävöittävät lukemista, pihka, kumisaappaat jos kohta virastotkin tuoksuvat.

Lenita ja paavi näyttäytyvät

Nykyisin jokainen uusi kirja on jännityskirja: ovatko tekijä, toimittajat ja kustantaja luottaneet kiireessään (=laiskuuttaan?) oikolukuohjelmiin vaiko tehneet kunnon työn. Metlan historian esipuhe säikäyttää: ”ristiriitaisen odotusten kentässä”, teksti jatkuu virheittä sivulle 70, jossa kuvateksti kertoo ”Peltojen metsitys nostivat” eli alus on yksikössä, maine monikossa. Sivun 90 muoti-ilmaisu ärsytti; ”1960-luvun loppupuoli näyttäytyy” ja toinen sivulla 227 ”ohjauksen vahvistaminen näyttäytyi ristiriitaiselta”. Meillä on erittäin onomatopoeettinen ja asiat läpeensä kertova olla-verbi, joten miksi lähteä muoti-ilmaisulla höpöstelemään? Riittää ihan hyvin, että Lenita ja paavi näyttäytyvät!

Vähäiset huomautukseni kielestä voidaan oikaista äidinkielellemme jo kirjan seuraavassa painoksessa. Sen verran mittaviin sekopäisyyksiin törmää nykyisin jopa nuorten, tulevien ammattiosaajien metsänkäsittelyn koulutuksessa, että tämä kirja tulee mielestäni ottaa metsänhoitajan ja metsätalousinsinöörin koulutuksen oppikirjaksi metsähistorian yleiskurssille. Menneen tunteminen on välttämätön eväs tulevaisuuden rakentajalle. Perustelen tätä esimerkiksi yliopiston professorilta: ”Jatkuva kasvatus alkaa tällä kohteella poistamalla kaikki rinnankorkeudelta 23 senttiä täyttävät

puut.” Biologiset ja geneettiset faktat ikääntyvät hyvin hitaasti, metsällä on pitkä muisti, lainaan kahta opettajaani. ”Oppikirjaksi” -esitykseni ei pidä pelästyttämän ketään. Kirjaa lukee paikoin kuin hyvää muistelmateosta. Käytännön metsätalous kulkee yhtenä juonteena teoksen läpi, mikä kiinnostaa niin alan nykyisiä kuin eläköityneitäkin toimijoita.

Taidokas kudos Suomen ja metsänhoidon noususta

Laine kutoo teoksessaan taidokkaasti metsäntutkimuksen historian eläväksi kokonaisuudeksi, osaksi 100 -vuotiaan Suomen historiaa ja kehitystä. Hän osaa kertoa hankalistakin asioista niin, ettei kauna ulotu kirkkomaan syvyyksiin kuten huonoissa muistelmassa. Toki sen verran rohkeasti kuitenkin, että lähdeluettelosta nimensä ja sivuviittaukset etsinyt henkilö saattaa purra hampaitansa ja hyvä niin. ”Totean yksiselittei-

sesti, ettei tekstin tarkoitus ole loukata ketään ja koska kuitenkin loukkaan, niin esitän pahoitteluni jo etukäteen”, tekijä kirjoittaa heti alkuun. Tiede-, taide- ja toimittajayhteisöt ovat hankalia johdettavia. Oikeassa olemisen autuutta on jaettu isolla kuupalla. Oma pieni tietämyksen sektori, juuren typpinysty, latvan käppä turmeleva koisa tai retkeilijän käsitys pitkospuun materiaalista on juuri tässä ja nyt kaikkein tärkeintä. Tutkimuksen kehittyminen vanhoista yksilö- ja alakeskeisistä töistä monitieteisiksi tutkijaryhmien tutkimusohjelmiksi avautuu lukijalle hyvin. Rahan käyttö, nimitykset ja politiikka tuottavat alalle kuin alalle värinsä, niin myös metsäntutkimukseen. Näistä Laine kirjoittaa hyvin asiat huolella dokumentoiden. Joskus oli rahaa ja vapautta miltei mihin vain, sitten tuli niukkuus kuvaan eikä se ollut yksinomaan huono asia.

Tietoa käyttäjille vaiko tieto käyttöön?

Kuinka saada tutkimuksen tulokset metsänomistajien ja puun jalostajien käyttöön, tänään jo myös jokamiehen, jopa mielenterveysalan käyttöön? Laineen teos tuo hyvin esiin tutkimuksen ja käytännön sisäisiä ja välisiä paineita. Yksityismetsätalouden edistämisen organisaatio hermostui jatkuvan kasvatuksen teemasta tyystin. Tapion johtaja Paavo Kotkanen esitti jo vuonna 1983 oman Yksityismetsätalouden tutkimuslaitoksen perustamista. Vuonna 1990 Tapion johtaja Juhani Viitala ja osastopäällikkö Urpo Nikunen kirjoittivat Metlan ”Pihkapostissa” metsänhoidon tietojen tarpeesta, esimerkiksi metsän uudistamisesta ja suometsien käsittelyssä. Miehiä askarrutti myös ilmansaasteiden vaikutus metsiin ja metsänhoitoon.

Tieto vajaakäytössä, uskomukset nousussa

Ihmettelin toimittajan työssäni usein, miksei tutkittua tietoa käytetty hyväksi. Esimerkiksi Metlan siemensatoennusteet ovat oiva työkalu luontaisessa uudistamisessa, erittäin vähän käytetty, vaikka alan lehdet uutisoivat kyllä vuosittain mahdollisuudet tai niiden vähyyden hyvin. Metsän lannoitus, tarve puulajin vaihtoon kuusikoissa, jalostetun siemenen edut, näitähän riittää. Kuitupuun matalan ja matalana pysyvän hinnan parkuminen kuullosta tragikoomiselta, kun tutkitut hyvät rahan ansainnan konstit ovat niinkin kapeasti käytössä kuin nyt. Ja mikä kummallisinta, jatku-

van kasvatuksen tutkijat nostavat kompuuttereittensa uumenista tuloksia, jotka kyseenalaistavat puuvarojemme rikkauteen johtaneen tutkimus- ja kehitystyön. Mutta kun tietokoneen mallista jättää pois kuusen lahoherkkyyden, 20–25 prosentin jalostushyödyn, valtapuita alempien latvuserrosten kuusten kehnon siementuotannon ja monta monta muuta, niin Sampohan siinä uudestisyntyy ja tuki hakkuista 15 vuoden välein vähin kuluin.

Ulkoiset paineet usein ristikkäisiä

Metsäntutkijat ahertavat usein melkoisissa ristipaineissa. Luonnonsuojelun ärhäkkäät rahan kerääjät eivät ehkä viileää tutkijaa häiritse, päinvastoin tuottavat uusia tutkimusaiheita esimerkiksi lajien uhanalaistumisesta ja keinoista hillitä sitä. Ehkä hupaisin esimerkki ristipaineista on Metlan suhdannekatsaus. Tutkijat ärsyttivät isojen talojen pieniä poikia. Stora Enson Jukka Härmälä komensi ”suutaria lestiinsä” eli katsauksesta olisi pitänyt luopua. Saman talon Ilkka Kartiovaara jätti Metlan johtokunnalle nootin, ettei tutkijoilla ole muun muassa ”syvällistä osaamista” suhdanteiden ennustamiseen. Maa- ja metsätalousministeri Kalevi Hemilä tutki asiaa ja sanoi Metlan suhdannekatsauksella olevan yhtä hyvät perusteet kuin monilla muillakin suhdannekatsauksilla. Helsingin kauppakorkeakoulun ja Suomen Pankin edustajat arvioivat tutkijoiden suhdannekatsausta myönteisesti. Se ei estänyt Metsäteollisuus ry:n Esa-Jukka Kääriä toteamasta, että suhdannekatsaus lähinnä häiritsee kotimaan puumarkkinoita! Näin siis kolmannella vuosituhanella! MTK:n metsäjohtaja Juha Hakkarainen sanoi katsauksen antavan luotettavaa tietoa metsänomistajille ja pk-yrityksille. Ylijohtaja Eljas Pohtila piti omiensa puolta ja korosti tutkijoiden asiantuntemusta. Toimittajalle katsaus antoi hyvää tietoa lukijoille leviteltäväksi.

Uuden uljaan Luken otteet ihmetyttivät

Lokakuun 24. päivänä 2017 pidetyn Metsätieteen päivän käytäväkohinasta erottui tietokonemallien utojen tulosten ohella Luken suhtautuminen yhteen edeltäjänsä eli Metsäntutkimuslaitokseen. Jaana Laineen hieno teos ei riittänyt siihen, että Luke olisi asiasta edes tiedotteen laatinut! Joku kertoi saaneensa asian ihmetelyynsä vastaukseksi, että ”Luke on tulevaisuuden, ei menneisyyden toimija”. Paljon kertoo myös teoksen

ohjausryhmän puheenjohtajan Erkki Kauhasen esipuheen osa, jossa hän kiittää ”myös Lukea, joka salli projektin viemisen loppuun.” Minä kiitän Lainetta sisukkuudesta! Kiitos myös Metsämiesten Säätiölle, jonka rahoitus ylipäättään mahdollisti nyt mielestäni hyvin menestyksekkääksi osoittautuneen hankkeen.

Oma näkökulmani hyvin myönteinen

Oma näkökulmani metsäntutkimukseen pohjautuu pikkupojasta taimitarhalla alkaneeseen kiinnostukseen metsänhoidosta, joka sitten vahvistui istutustyömailla ja 1960 -luvun lopulla Metlan tutkimusapulaisen töissä Lapissa. Toimittajan työssäni antoisinta, etevien puuntuottajien työstä raportoinnin lisäksi, oli työ metsäntutkijoiden kanssa. Tietoa löytyi sujuvasti, maastossa myös valokuvaaja-työtovereilleni.

Erityisen kiitoksen annan metsätilastojen ja valtakunnan metsien inventoinnin parissa työskenteleville. Mitatut numerot ovat iso apu asioiden kertojalle. Metsätilastollinen vuosikirja olikin usein tarpeen, kun esimerkiksi painokoneen käynnistymiseen oli aikaa kymmenen minuuttia, äkäinen toimitussihteeri oven raossa ja sivulla 70-millinen yhden palstan reikä. Metsätieteen päivillä joku kaveri kertoi kaivanneensa Laineen teokseen luettua enemmän anekdootteja. Metlan henkilöstön muistitietojen ja valokuvien talteen koaamista esitti Laineikin alkusanojensa lopussa. Moni on ollut samaa mieltä kanssani, että olisi tarpeen koota teos hauskoista sattumuksista ja kaskuista erikseen. Lupaan tulevaan eepokseen kymmenkunta tarinaa ainakin.

Juha Aaltoila

Kirjoja

Brandal, N., Døving, C. A. & Thorson Plesner, I. 2017. *Nasjonale minoriteter og urfolk i norsk politikk fra 1900 til 2016*. Oslo: Cappelen Damm.

Henriksson, M., Hautamäki, P., Beaulieu, M. S., Suurmunne, M. & Pekkarinen, C. 2017. *Canada - Finland: Celebrating 2017: a brave, hospitable and altogether admirable people*. Helsinki: Finnish-Canadian Society/ Suomi-Kanada-seura and Embassy of Canada to Finland.

Hockman, Tuula. 2017. *Metsien Maa: Historia*. Helsinki: Books on Demand.

Järn, Sari (toim.). 2017. *Tarinoita tehtaalta: antologia*. Klubikirjasto. Varkaus. Kirjallisuusyhdistys Kirja-Varkaus.

Klockars, L. G. M. & Klockars, M. 2017. *Kära Stinal: Amerikabrev 1905-1908: Din Gustaf*. Malax: Malax museiförening.

Kochetkova, Elena. 2017. *The Soviet forestry industry in the 1950s and 1960s: A project of modernization and technology transfer from Finland*. Helsinki: University of Helsinki. Väitöskirja: Helsingin yliopisto, valtiotieteellinen tiedekunta, talous- ja sosiaalhistoria.
<http://hdl.handle.net/10138/180930>

Koivuniemi, Jussi. 2017. *Voimamies: Sven-Erik Rosenlew 1902-1963*. Helsinki: Siltala.

Kulla, Jussi. 2017. *Ruoveden sahat*. Helsinki: Nord Print Oy.

Kumpulainen, Harri (toim.). 2017. *Lounaispuukirja: puusepänteollisuus, puutuotteet, käsiteollisuus, puurakentaminen, puualan yrityksiä ja historiaa Varsinais-Suomessa*. Turku. Varsipuu ry.

Kvant, C. 2017. *Trädets tid*. Stockholm: Norstedts.

Laine, Jaana. 2017. *Metsästä yhteiskuntaan: Metsäntutkimuslaitos 1917-2012*. Luonnonvarakeskus. Helsinki. Metsäkustannus Oy.

Lintunen, Lassi. 2017. *Kansallispuistojen kehitys Keski-Suomessa*. Pro gradu. Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Jyväskylän yliopisto.
<http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-201710304089>

Luoma, Oskari. 2017. *Kymijoen vesistön uitto tehostuu ja päättyy: Keiteleen-Päijänteen kanavan viivästymisen ja sen seuraukset uitolle*. Pro Gradu. Humanistinen tiedekunta. Jyväskylän yliopisto.
<http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-201705242490>

Lähtenmäki, Maria. 2017. *Jälkiä lumessa. Arktisen Suomen pitkä historia*. Helsinki. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 8/2017.
http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80041/VNK_J0817_Jalkia%20lumessa_net.pdf

Metsola, Mirja ja Relas, Jukka (toim.). 2017. *Sakari Pälsi: elämä ja työt*. Helsinki: Into.

Nykänen, Jorma. 2017. *Lapin puutavara-autokuljetusten toimintahistoriaa: Lappi eli metsistä ja puilla päästiin parempiin päiviin*. Kittilä: Jorma Nykänen.

Partanen, Sonja. 2017. *Reitin dramaturgia: Värikallion kaarto ja Ölökyän ähkäsy -reittien tarinallistaminen*. Ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö. Kestävän kehityksen koulutusohjelma. Forssa. Hämeen ammatti-korkeakoulu.
<http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2017060913071>

Sydänmetsä, Veijo. 2017. *Rakennustuotteen tarina: Vuodet 1983-1990*. Pyhäntä: Veijo Sydänmetsä.

Taivainen, Jouni. 2017. *Metsien kätköissä*. Helsinki. Metsäkustannus Oy.

Tanttu, Markku. 2017. *Tukkijätkiä ja mottimiehiä: metsätyö Erkki Tantun taiteessa*. Helsinki. Metsäkustannus Oy.

Vanhatalo, Anni (toim.). 2017. *Viena vieköön: matka kallevalaiseen luontoon ja kulttuuriin*. Helsingin yliopiston metsätieteiden laitoksen julkaisuja 9. Helsingin yliopisto.

Artikkeleita

Postila, A. 2017. *Vuodet 1933-1934*. Sompio: Sodankylän talousalueen kotiseutulehti, 35(13), s. 9.

Pulkinen, J. 2017. *Perä-Pohjolan metsätyömailla ja Muurmannin legioonassa: 1900-luvun alkukymmenellä Juho Pulkinen suuntasi pohjoiseen työn ja leivän perässä*. Koti-Lappi, 6(16), 2. s. 5.

* * *

Uudet julkaisut kokoaa Helsingin yliopiston kirjaston tietoa-

toasiantuntija *Liisa Siipilehto* (liisa.siipilehto@helsinki.fi).

